

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Analýza rozsahu sociálního vyloučení v Libereckém kraji v roce 2019

Odbor (Agentura) pro sociální začleňování

Duben 2021

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR

Agentura
pro sociální začleňování

Tento materiál vznikl za finanční podpory Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Zaměstnanost v rámci projektu „Agentura pro sociální začleňování jako inovační aktér politiky sociálního začleňování“, registrační číslo projektu: CZ.03.3.X/0.0/0.0/15_018/0006191

Obsah

Shrnutí	3
Úvod	4
Definice sociálního vyloučení	4
Indikátory sociálního vyloučení v území – Index sociálního vyloučení	4
Česká republika z pohledu rozsahu sociálního vyloučení v území	6
Liberecký kraj z pohledu rozsahu sociálního vyloučení	9
Rozsah sociálního vyloučení v ORP Libereckého kraje v roce 2019	9
Rozsah sociálního vyloučení v obcích Libereckého kraje v roce 2019	10
Vývoj rozsahu sociálního vyloučení v obcích Libereckého kraje mezi lety 2016 a 2019	11
Další trendy ve vývoji rozsahu sociálního vyloučení v obcích Libereckého kraje	12
Dílčí dimenze Indexu sociálního vyloučení v Libereckém kraji v roce 2019: kombinace územního a obsahového pohledu na sociální vyloučení	15
Konstrukce dílčích indikátorů Indexu sociálního vyloučení	16
Příspěvek na živobytí	17
Příspěvek na bydlení	18
Doplatek na bydlení	20
Dlouhodobá nezaměstnanost	21
Předčasné odchody žáků ze systému vzdělávání - nedokončené základní vzdělání	23
Exekuce	27
Multiexekuce	28
Věkové rozložení osob v exekuci	28
Situace uvnitř Libereckého kraje – srovnání okresů, ORP a obcí	29
Zdroje	32

Shrnutí

Všeobecné analytické podklady pro tvorbu Strategie sociálního začleňování Libereckého kraje vycházejí z dat zpracovávaných Odborem (Agenturou) pro sociální začleňování Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Agentura vytvořila pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení nástroj Indexu sociálního vyloučení (dále jen Index SV), který je založen na každoročně zpracovávaných administrativních datech. Díky tomu je možné sledovat a popsat situaci, vývoj a trendy v této oblasti. Základem analýzy je popis rozsahu sociálního vyloučení podle Indexu SV v roce 2019, změny oproti předcházejícím rokům a náčrt souvisejících trendů.

Index sociálního vyloučení je nástroj sloužící především k základnímu pohledu na rozsah sociálního vyloučení v území a to do úrovně jednotlivých obcí. Na jeho základě je možné určit územní zaměření a míru potřebnosti podpory a intervencí s cílem snižování sociálního vyloučení. Při pohledu na jednotlivé dimenze Indexu SV je také možné vytvořit základní přehled o prioritních tematických oblastech intervencí. Pro potřeby zaměření konkrétních opatření je však nutné přistoupit k doplnění pohledu o další informace a podrobněji analyzovat jednotlivé problémy a příčiny identifikovaných situací.

Z předkládané zprávy vyplývá, že v roce 2019 Index SV dosahoval významnějších hodnot v polovině obcí Libereckého kraje. V 11 obcích dosáhla nebo přesáhla hodnota Indexu SV 12 bodů, rozsah sociálního vyloučení je vysoký, tj. sociální vyloučení je v těchto obcích zásadním problémem, který má dopad na celkový rozvoj regionu. V těchto obcích je zaměření se na problémy spojené se sociálním vyloučením prioritou, neboť lze očekávat nutnost zavádění plošných intervencí a také zvýšenou podporu ze strany kraje i státu.

Jak vyplývá i z celkových hodnot v krajích ČR, v Libereckém kraji je rozsah sociálního vyloučení v porovnání s celou Českou republikou spíše vyšší, ale oproti kraji Ústeckému, Moravskoslezskému a Karlovarskému se nejedná o strukturální problém celého kraje.

Ve všech ORP Libereckého kraje se Index SV mezi lety 2016 a 2019 mírně snížil (tj. došlo k mírnému zlepšení situace). Při pohledu na úroveň obcí vidíme podobný trend, jako na vyšších úrovních.

Zároveň s celkovým snižováním rozsahu sociálního vyloučení sledujeme trend výraznějších pozitivních změn (klesající hodnoty Indexu SV) u obcí s největším rozsahem sociálního vyloučení a naopak zhoršování situace u těch s menším rozsahem sociálního vyloučení (stoupající hodnoty Indexu SV). Toto zjištění můžeme, mimo jiné, využít jako vodítko k průzkumu úspěšných intervencí – sběru dobrých praxí – v obcích s výraznějším rozsahem sociálního vyloučení, ve kterých se situace výrazně zlepšuje (se zohledněním externích vlivů typu migrace a makroekonomické situace). Zvýšení hodnot Indexu SV v obcích s jeho nízkou hodnotou indikuje potřebu efektivních nástrojů monitoringu situace, případně preventivních opatření pro území, ve kterých Index SV dosahuje aktuálně nízkých hodnot. U obcí s podobným rozsahem sociálního vyloučení, ale odlišnou dynamikou změn (zvyšování vs. snižování rozsahu vyloučení a rozdílné velikosti změn) bude užitečné sledovat příčiny rozdílného vývoje situace.

Hodnoty dílčích dimenzí Indexu SV mohou posloužit jako podklad pro obsahové zaměření podpory a intervencí. Z obcí Libereckého kraje, u kterých je určitý měřitelný rozsah sociálního vyloučení (Index SV je u nich vyšší než 1), převažují ty, ve kterých není žádná z dimenzí Indexu SV dominantní. Z obcí, u kterých jedna z dimenzí převažuje, se nejvýznamněji projevuje dimenze předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání. Sociální vyloučení je charakterizované svou vícedimenzionalitou a multifaktorialitou příčin, úspěšné intervence tedy musí být ze své podstaty komplexní a zaměřené na celou řadu prioritních oblastí. To platí bezesbýtku pro obce s vysokým rozsahem sociálního vyloučení. U obcí s nízkým a středním rozsahem sociálního vyloučení však mohou včasné a obsahově zaměřené intervence zabránit nárůstu problémů i v dalších oblastech.

Úvod

Definice sociálního vyloučení

Obecná tematizace sociálního vyloučení vychází z premisy, že existuje určitá část společnosti, která je specifickým způsobem relativně znevýhodněná vůči zbytku. (Toušek et al., 2018, s. 26). Sociální vyloučení je situací, v níž se jednotlivci a sociální skupiny ocitají nedobrovolně (Sirovátka et al., 2013, s. 4). Procesem sociálního vyloučení jsou jednotlivci či celé skupiny vytěšňovány na okraj společnosti a je jim omezován nebo zamezen přístup ke zdrojům, které jsou jinak ostatním členům společnosti dostupné (Růžička & Toušek, 2014, s. 121). Koncept sociálního vyloučení v době svého vzniku reagoval na skutečnost, že tradiční pojem chudoby zdůrazňující materiální nedostatek je v moderních společnostech nedostatečný pro zachycení všech podob strukturálních znevýhodnění a bariér.

Vzhledem ke komplexitě sociálního vyloučení je obtížné na konceptuální úrovni jednoznačně odlišit příčiny od důsledků. Klíčové je, že k sociálnímu vyloučení nedochází při omezování nebo zamezování přístupu k jednomu zdroji, ale k více zdrojům – znevýhodnění se tak na straně vyloučených (či vylučovaných) kumulují. Proto v této souvislosti hovoříme o konceptu sociálního vyloučení jako o multidimenzionálním, čímž je zdůrazněna multifaktorovost příčin a mnohotvárnost projevů tohoto procesu (Mareš & Sirovátka, 2008, s. 274; Růžička & Toušek 2014, s. 119; Čada et al., 2015, s. 14).

V českém kontextu je sociální vyloučení spojováno především s těmito dimenzemi:

- bydlení (život bez střechy, bez bytu, život na ubytovně či v azylovém bydlení, život v nestabilním nebo nevhodném bydlení);
- vzdělání (základní nebo nedokončené základní vzdělání, docházka do segregovaných škol);
- zaměstnání (dlouhodobá nezaměstnanost, nárazová neregistrovaná práce);
- zadluženost a vyloučení z finančního trhu (exekuce, lichva);
- prostorová segregace (zhoršená dostupnost veřejných služeb, vyloučení ze zaměstnání, nižší kvalita veřejného prostoru, omezený či žádný přístup k IT/internetu);
- zdraví (nižší naděje dožití spojená s nižším vzděláním, sociálními nerovnostmi nebo nedostupností lékařské péče).

Kromě toho se vyloučení projevuje také v dimenzi sociální (omezená síť sociálních kontaktů), symbolické (stigmatizace a diskriminace) nebo politické (nízká participace na veřejném dění) (Toušek et al., 2018, s. 26).

Velké rozdíly jsou i mezi jednotlivými obcemi uvnitř jednoho regionu. Analýza dat ukázala¹, že člověk stejného věku, se stejným vzděláním i stejnou prací má až 1,7krát vyšší šanci zařadit se do některé z vyšších sociálních tříd, pokud žije v bohaté obci. A naopak bydliště v odlehlé obci s kumulací různých problémů (tedy v takové, kde je zvýšený podíl osob v exekuci či vyšší nezaměstnanost) zvyšuje riziko ohrožení chudobou a sociálním vyloučením 1,5krát.

Indikátory sociálního vyloučení v území – Index sociálního vyloučení

Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení popisuje způsob kvantitativního posouzení rozsahu sociálního vyloučení v obcích a jim nadřazených územních celcích. Primárním cílem metodiky je vymezit území s větší mírou sociálního vyloučení pro účely zacílení veřejných politik v oblasti sociálního začleňování. Metodika je založena na využití administrativních dat o dílčích dimenzích sociálního vyloučení a mechanismech jeho reprodukce. Všechny údaje jsou centrálně evidovány a pravidelně aktualizovány (minimálně jednou ročně). Využití těchto dat umožňuje srovnání míry sociálního vyloučení mezi různými územími a – při kontrole případných změn v charakteru daných dat (např. v důsledku legislativní změny nároku na dávku nebo změny v metodologii sběru dat) – také

¹ Viz výzkum *Česká společnost po třiceti letech*. Český rozhlas. Dostupné z: [Unikátní výzkum: Česká společnost se nedělí na dva tábory, ale do šesti tříd. Zjistěte, do které patříte vy | IROZHLAS - spolehlivé zprávy](#). V rámci tohoto výzkumu autoři pracovali také se zajímavým konceptem „strádající třídy“.

sledování vývoje rozsahu sociálního vyloučení v čase. Sekundárně proto může být metodika využita pro dlouhodobý monitoring změn v celkovém rozsahu sociálního vyloučení v České republice či jejích částech.

Významným aspektem výběru indikátorů Indexu rozsahu sociálního vyloučení byla senzitivita a specifita daného indikátoru vzhledem k sociálnímu vyloučení – tedy zda je indikátor schopen zachytit skutečně sociálně vyloučené / sociálním vyloučením ohrožené osoby (senzitivita) a zároveň nezahrnout osoby, které sociálně vyloučené nejsou (specifita).

Míra sociálního vyloučení je v rámci Indexu SV sledována prostřednictvím pěti objektivních indikátorů pokrývajících dimenzi chudoby (materiálního nedostatku), vyloučení z bydlení, vyloučení z oficiálního trhu práce, nerovný přístup ke vzdělání a dimenzi zadluženosti.² Základní jednotku, resp. základní úroveň analýzy představuje obec.

Seznam indikátorů je následující³:

1. příjemci příspěvku na živobytí (zdroj dat: MPSV);
2. příjemci příspěvku na bydlení (zdroj dat: MPSV);
3. dlouhodobě nezaměstnané osoby⁴ (zdroj dat: Úřad práce ČR);
4. předčasné odchody žáků ze systému vzdělávání – běžné třídy⁵ (zdroj dat: MŠMT);
5. osoby v exekuci (zdroj dat: Exekutorská komora ČR).

V souladu s Metodikou identifikace lokalit rezidenční segregace (Sýkora et al., 2015, s. 11) je každý z indikátorů nahlížen ze tří odlišných, avšak doplňujících se úhlů pohledu územní koncentrace:

1. absolutní počet (perspektiva absolutních počtů vyjadřuje velikost potenciální cílové skupiny pro místní politiky sociálního začleňování);
2. relativní podíl (perspektiva relativního podílu potenciální cílové skupiny na celkovém počtu obyvatel obce vyjadřuje míru strukturálního ovlivnění celkové situace a možnosti rozvoje obce);
3. lokalizační kvocient (lokalizační kvocient zohledňuje odlišnost relativního podílu obce od průměrné situace v kraji, v němž se obec nachází, čímž je nepřímo tematizováno riziko stigmatizace obce z důvodu většího rozsahu sociálního vyloučení v porovnání s jeho okolím).⁶

² Počet příjemců příspěvku na živobytí zachycuje spodní hranici počtu osob žijících v materiálním nedostatku. Příspěvek na bydlení je v současné chvíli jedinou celostátní systematickou politikou podpory bydlení a zachycuje skupinu osob, které mají problém se zajištěním bydlení vlastními silami. Dimenzi vyloučení z oficiálního trhu práce zachycuje indikátor dlouhodobě nezaměstnaných osob. Předčasné odchody žáků ze systému vzdělávání (tj. nedokončené základní vzdělání) zastupují v indexu problematiku vyloučení ze vzdělání – odráží nejen nízkou úroveň vzdělání, těch, kteří základní školní docházku úspěšně nedokončí, souvisí také se sníženou perspektivou (dobrého) zaměstnání, reprodukcí chudob a další. Sledování počtu osob v exekuci odráží celou škálu problémů – nedostatečné příjmy, ztížený přístup k formálnímu zaměstnání apod.; viz „*právě dluhy patří mezi nejčastější faktory, které brání úspěšnému životnímu restartu*“ na [Dluhové analýzy - Člověk v tísní \(clovekvitisni.cz\)](https://www.dluhoveanalizy.cz/).

³ Ve výše zmíněné soustavě národních indikátorů se indikátory k dlouhodobě nezaměstnanosti, předčasným odchodům žáků ze vzdělávání a indikátory referující na logiku dávek PnŽ a PnB nacházejí mezi klíčovými indikátory. Indikátor exekucí VÚPSV považuje za indikátor analytický, tj. mající doplňující charakter. (Sirovátka et al., 2013).

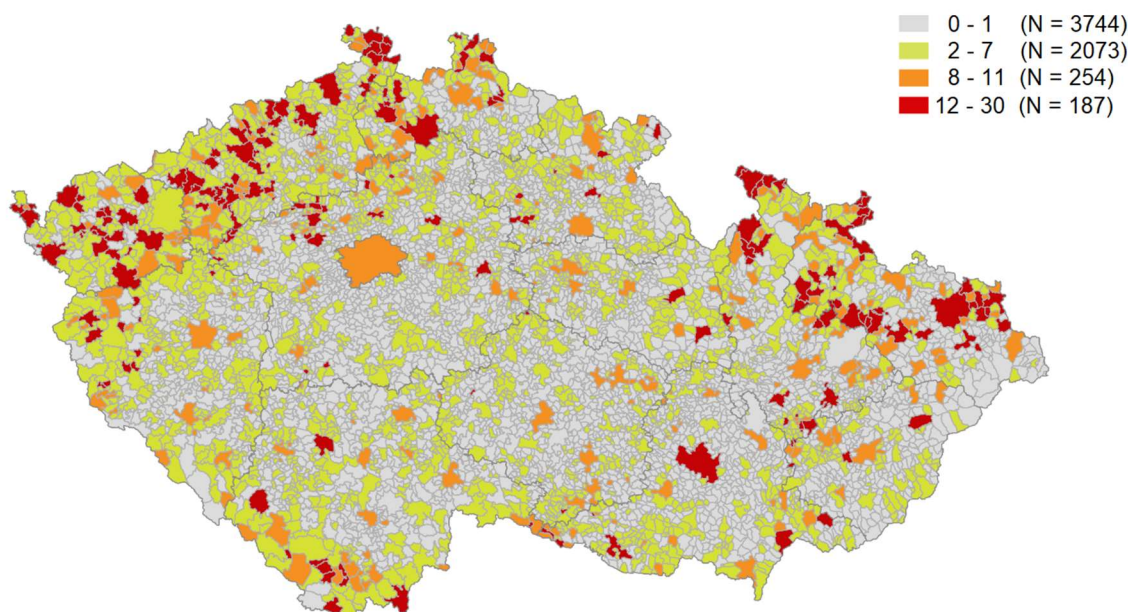
⁴ Osoba potenciálně ekonomicky aktivní ve věku 15–64 let je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání Úřadu práce déle než 6 měsíců.

⁵ Osoba (žák) ukončuje povinnou školní docházku v systému základního vzdělávání v 7. nebo 8. ročníku, a to v důsledku jednoho nebo dvou propadnutí. Indikátor se vztahuje pouze k běžným třídám, tzn., že nejsou zahrnuty osoby (žáci) předčasně ukončující povinnou školní docházku ve speciálních třídách nebo na víceletých gymnáziích. Předčasné odchody ze speciálních tříd nejsou v dané metodice zohledněny proto, že do tohoto typu tříd jsou zařazováni žáci jen s vyššími stupni podpůrných opatření vážících se primárně ke zdravotnímu znevýhodnění. Pokud obec žádnou školu na svém území nemá, pak jsou takové obci přiřazeny údaje z obce, jejíž škola je nejbližší středem intravilánu obce bez školy.

⁶ Podrobněji viz: Lang, P., Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_sociálního_vyloučení/

Česká republika z pohledu rozsahu sociálního vyloučení v území

Index sociálního vyloučení přináší možnost srovnání rozsahu sociálního vyloučení v celé České republice a to do úrovně jednotlivých obcí. Jeho přínos tak spočívá v možnosti porovnání situace v míře rozsahu sociálního vyloučení v území. Nemá ambici, a ze své podstaty nemůže přinést, komplexní obraz situace, umožňuje však porovnání rozsahu sociálního vyloučení (v místě i čase) a rychlou orientaci, kam zaměřit pozornost; je nástrojem základní orientace v pohledu na rozsah sociálního vyloučení v území.

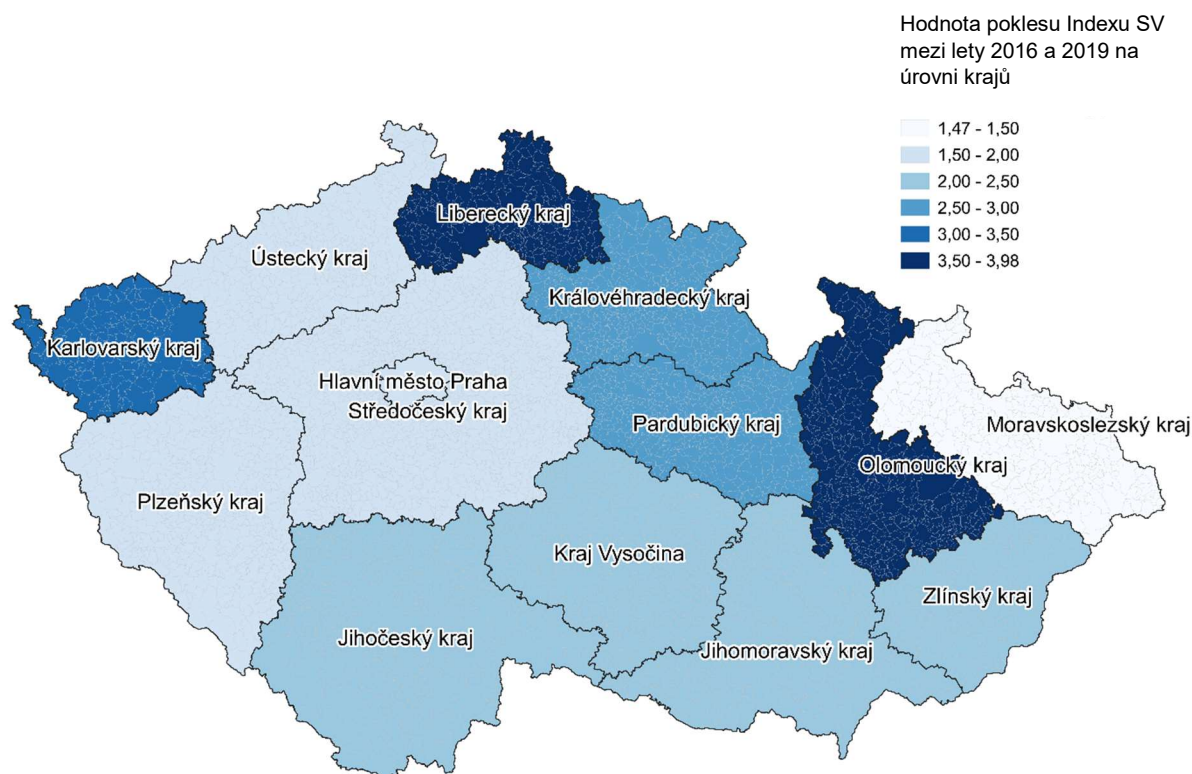
Mapa č. 1: Hodnoty Indexu SV v obcích ČR v roce 2019

Hodnoty Indexu SV (tj. míra a rozsah sociálního vyloučení v jednotlivých obcích v ČR) jsou v mapě č. 2 zobrazené ve čtyřech intervalech, které odpovídají čtyřem kategoriím rozsahu sociálního vyloučení. Rozsah sociálního vyloučení v tom kterém území pak můžeme označit za nízký, střední, zvýšený nebo vysoký a velmi všeobecně, pro základní představu tohoto rozsahu, můžeme popsat pravděpodobný rozsah problému, s kterým se obce s daným rozsahem sociálního vyloučení na svém území potýkají a žádoucí míru intervencí, které by měly být realizovány s ohledem na zlepšení situace v obci a v životech jejích obyvatel (viz tabulka č. 2).

Při pohledu na počet obcí (mapa 2, „N“) pak lze konstatovat, že v České republice dosahoval v průměru rozsah sociálního vyloučení nejnižších hodnot v 60% obcí (oproti 50% v Libereckém kraji), středních hodnot v 33% (37% v Libereckém kraji), zvýšených hodnot v 4% obcí (8% v Libereckém kraji) a nejvyšších hodnot v 3% obcí (5% v Libereckém kraji). Jak vyplývá i z celkových hodnot v krajích ČR (viz níže), v Libereckém kraji je rozsah sociálního vyloučení v porovnání s celou Českou republikou spíše vyšší, ale oproti kraji Ústeckému, Moravskoslezskému a Karlovarskému se nejedná o strukturální problém celého kraje.

Hodnoty Indexu SV	Rozsah sociálního vyloučení	Rozměr problému	Žádoucí míra intervencí
0 - 1	Nízký	Problémy spojené se sociálním vyloučením se týkají jednotlivců.	Individuální intervence v režimu dostupných kapacit ÚP, sociálních odborů obcí a krajské sítě služeb.
2 - 7	Střední	V některých oblastech již problémy spojené se sociálním vyloučením zasluhují zvýšenou pozornost, týkají se skupin osob.	Na základě podrobnějšího vyhodnocení situace může být vhodné cílené navýšení kapacit v konkrétních oblastech.
8 - 11	Zvýšený	Sociální vyloučení je vícedimenzionální problém (i když některé dimenze mohou převažovat), týká se významné části obyvatel.	Je žádoucí věnovat oblasti sociálního vyloučení (případně konkrétním oblastem podle konkrétní lokality) dlouhodobou a koordinovanou pozornost.
12 - 30	Vysoký	Sociální vyloučení je zásadní problém, který má dopad na celkový rozvoj regionu.	Je nutné věnovat prioritní podporu komplexním intervencím.

Tabulka č. 1: intervaly hodnot Indexu sociálního vyloučení

Mapa č. 2: Změny v hodnotách Indexu SV v krajích ČR 2016/2019

Při porovnání hodnot Indexu sociálního vyloučení za kraje České republiky pozorujeme mezi lety 2016 a 2019 ve všech krajích mírný pokles (tj. došlo k mírnému, i když v podstatě zanedbatelnému, zlepšení situace co se rozsahu sociálního vyloučení týká).

Liberecký kraj pak patří k těm krajům ČR, ve kterých se Index snížil relativně nejvíce. Můžeme tedy konstatovat, že došlo k mírnému zlepšení celkové situace v kraji, co se sociálního vyloučení týká. Hodnota Indexu za rok 2019 v Libereckém kraji však stále v celokrajském průměru indikuje zvýšený rozsah sociálního vyloučení.

Kraj	Index SV r. 2016	Index SV r. 2017	Index SV r. 2018	Index SV r. 2019	Změna 18/19
Zlínský	7,02	6,21	5,03	4,71	-2,32
Olomoucký	10,35	9,01	7,77	6,68	-3,67
Moravskoslezský	14,20	13,75	13,05	12,73	-1,47
Karlovarský	14,06	12,99	11,6	11,04	-3,02
Jihočeský	8,17	6,92	6,19	5,74	-2,43
Středočeský	6,55	6,00	5,3	4,67	-1,88
Plzeňský	7,36	6,30	6,28	5,65	-1,71
Pardubický	7,81	6,24	5,22	4,97	-2,85
Královéhradecký	8,54	7,28	6,09	5,82	-2,72
Ústecký	15,56	15,44	14,76	13,72	-1,84
Jihomoravský	9,04	8,37	7,63	6,79	-2,26
Vysočina	6,46	5,64	4,74	4,04	-2,42
Liberecký	12,38	11,40	10,26	8,4	-3,98
Hlavní město Praha	12,00	10,00	10	10	-2,00
průměr	9,96	8,97	8,14	7,5	-2,47

Tabulka č. 2: Index SV v krajích ČR v letech 2016 až 2019 a změna 2016/2019

Liberecký kraj z pohledu rozsahu sociálního vyloučení

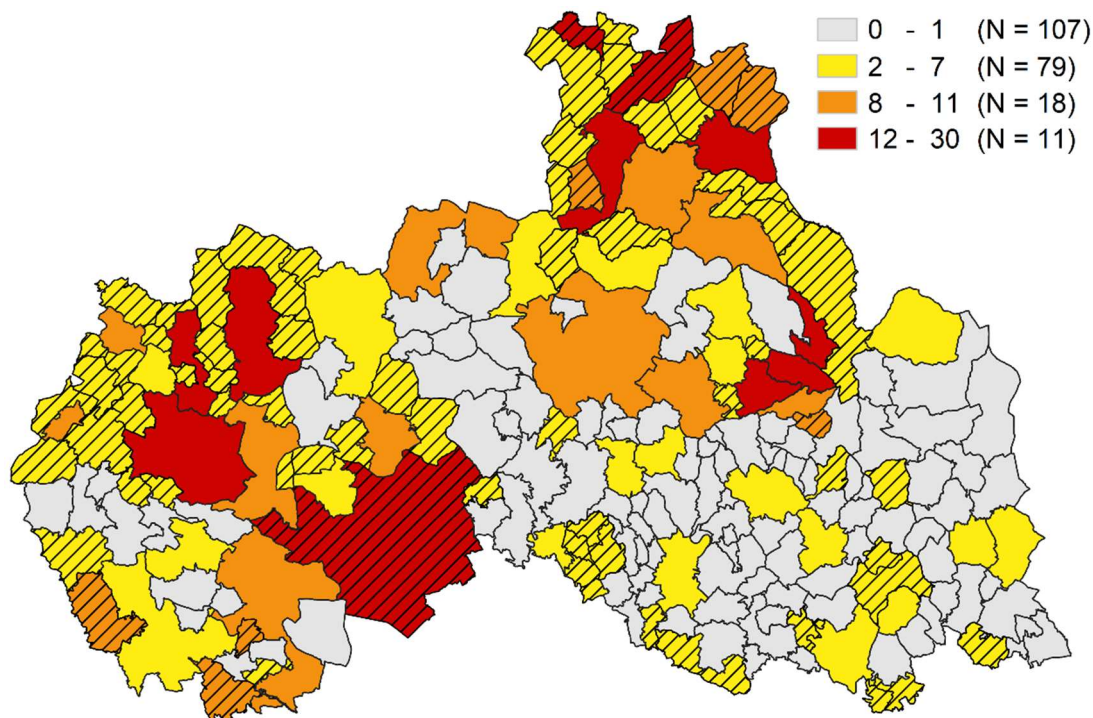
Rozsah sociálního vyloučení v ORP Libereckého kraje v roce 2019

Celokrajský vývoj v Libereckém kraji víceméně kopíruje vývoj v jednotlivých ORP. Ve všech ORP se hodnoty Indexu SV mezi lety 2016 a 2019 průběžně mírně snižovaly (tj. docházelo k mírnému snižování rozsahu sociálního vyloučení), vyjma ORP Tanvald, ve kterém v pohledu na vývoj situace mezi lety 2016 a 2019 nedošlo k výraznější změně a v meziročních srovnáních došlo k drobnému nárůstu v roce 2018. K nejvýraznější změně (poklesu) rozsahu sociálního vyloučení podle Indexu SV došlo v ORP Liberec. V jednotlivých obcích ORP Liberec je trend ve vývoji rozsahu sociálního vyloučení podobný – šest měst ORP Liberec mělo mezi lety 2017 až 2019 hodnotu Indexu SV nad 8 bodů a u všech došlo ke snížení počtu bodů Indexu.

ORP	Index SV r. 2016 (0 – 30 b.)	Index SV r. 2017 (0 – 30 b.)	Index SV r. 2018 (0 – 30 b.)	Index SV r. 2019 (0 – 30 b.)	Změna 16/19
Česká Lípa	12,95	11,67	10,30	9,16	- 3,79
Frýdlant	17,57	17,38	16,03	14,05	- 3,52
Jablonec nad Nisou	13,79	12,81	11,00	9,37	- 4,42
Jilemnice	4,31	3,51	2,30	1,67	- 2,64
Liberec	14,04	13,33	12,40	8,94	- 5,1
Nový Bor	14,25	11,29	10,46	9,52	- 4,73
Semily	7,70	6,38	4,35	3,66	- 4,04
Tanvald	14,55	13,57	16,01	14,40	- 0,15
Turnov	6,38	5,86	3,39	3,43	- 2,95
Železný Brod	5,52	4,88	4,77	3,80	- 1,72

Tabulka č. 3: Index sociálního vyloučení v ORP Libereckého kraje 2016 až 2019 a změna 16/19

Rozsah sociálního vyloučení v obcích Libereckého kraje v roce 2019

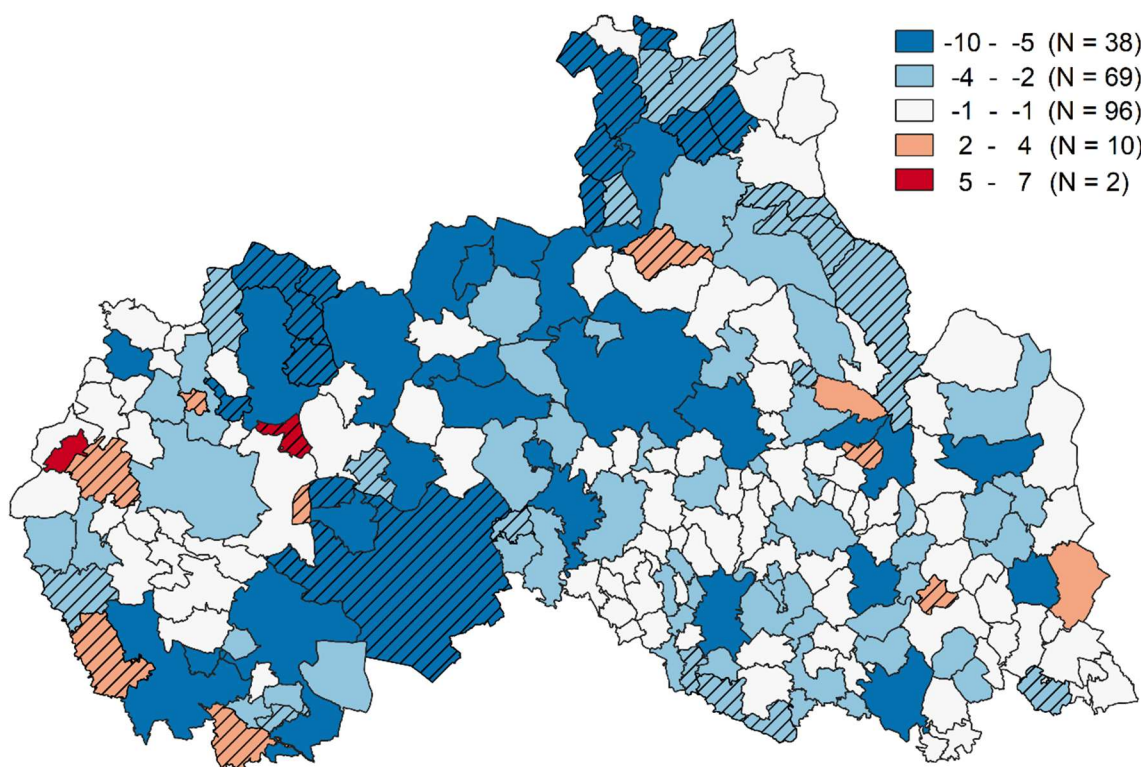
Mapa č. 3: Hodnoty Indexu sociálního vyloučení v obcích LK v roce 2019

V roce 2019 Index SV dosahoval významnějších hodnot v polovině obcí Libereckého kraje. V 107 obcích byl rozsah sociálního vyloučení nízký (0 – 1 bodů Indexu), tj. problémy spojené se sociálním vyloučením se týkaly jednotlivců v konkrétních oblastech a k řešení těchto situací by měly postačovat individuální intervence v rámci stávajících kapacit. V 79 obcích lze mluvit o středním rozsahu sociálního vyloučení (2 – 7 bodů Indexu SV), tj. v některých oblastech již problémy spojené se sociálním vyloučením zasluhovaly zvýšenou pozornost, týkaly se skupin osob a, na základě podrobnějšího vyhodnocení situace, by bylo vhodné navýšit v konkrétních oblastech kapacity k řešení vybraných problémů. V 18 obcích sledujeme zvýšený rozsah sociálního vyloučení (8 – 11 bodů Indexu), tj. sociální vyloučení bylo v těchto obcích vícedimenzionálním problémem, týkalo se významné části obyvatel a měla by mu být věnována dlouhodobá a koordinovaná pozornost. V 11 obcích dosáhla nebo přesáhla hodnota Indexu SV 12 bodů, rozsah sociálního vyloučení byl vysoký, tj. sociální vyloučení bylo v těchto obcích zásadním problémem, který měl dopad na celkový rozvoj regionu. Tyto obce by se měly na problémy spojené se sociálním vyloučením prioritně zaměřit a realizovat intervence směřující k sociálnímu začleňování plošného charakteru; jak ze strany kraje, tak státu by k nim měla směřovat zvýšená podpora.

Na mapě č. 3 jsou šrafováním vyznačené obce, ve kterých se nenachází základní škola, resp. 2. stupeň ZŠ (a dosahují vyšších hodnot Indexu SV než 1). Interpretace měření rozsahu sociálního vyloučení na jejich území je totiž poněkud složitější a to jak na úrovni analytické, tak s ohledem na tvorbu podkladů pro opatření sociálního začleňování. V rámci udržení konzistence celého nástroje Indexu SV je obcím bez škol přiřazována hodnota předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání za nejbližší obec s úplnou základní školou. Bez ohledu na hodnotu parametru Indexu ve skutečnosti z dané obce nemusí některé děti docházet do úplné ZŠ v nejbližší obci, tzv. spádové. Rodiče například dojíždějí do vzdáleného města do práce a berou s sebou také děti do ZŠ. Dalším faktorem, který nemůže být parametrem Indexu zohledněn, je skutečnost, že v menší obci v některých letech děti školou povinné nežijí. K přesnější četbě hodnot rozsahu sociálního vyloučení je tedy nutné přihlídnout k míře, do jaké

je celková hodnota Indexu SV ovlivněná dimenzí předčasných odchodů ze základního vzdělání (viz níže) a situaci hodnotit s podrobnou znalostí lokality.

Vývoj rozsahu sociálního vyloučení v obcích Libereckého kraje mezi lety 2016 a 2019

Mapa č. 4: Změny v hodnotách Indexu SV v obcích Libereckého kraje 2016/2019

Modrá barva na mapě č. 4 zobrazuje obce, ve kterých došlo mezi lety 2016 a 2019 k poklesu hodnot Indexu SV, tj. k poklesu rozsahu sociálního vyloučení. Červeně jsou pak vyznačené ty obce, ve kterých došlo v tomto období k zvýšení hodnot Indexu, tj. k nárůstu rozsahu sociálního vyloučení. Světlejší barvy vyznačují mírnější pokles/nárůst a tmavší vyšší pokles/nárůst hodnot Indexu SV. Šrafováním jsou vyznačené obce bez plně organizovaných základních škol.

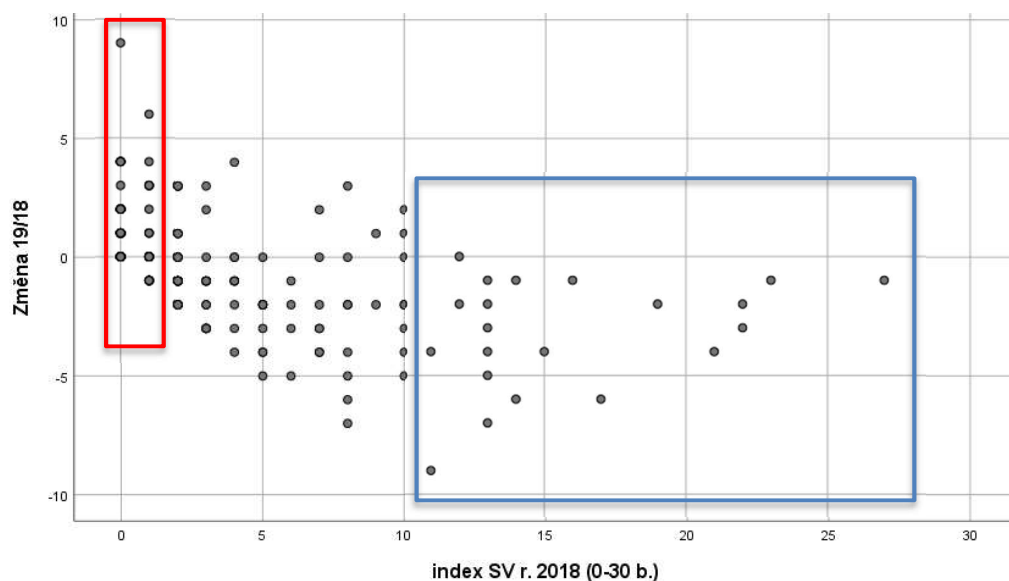
Při pohledu na změny v hodnotách Indexu SV na úrovni obcí vidíme podobný trend, jako na vyšších úrovních (viz výše). Skoro v polovině (96) obcí Libereckého kraje nedošlo mezi roky 2016 a 2019 k výraznější změně v rozsahu sociálního vyloučení (hodnoty Indexu SV zůstávají na stejné úrovni, nebo se celkově zvyšují či snižují pouze o jeden bod). Pouze ve 2 obcích došlo mezi roky 2016 a 2019 k výraznému nárůstu (tj. hodnoty Indexu SV se zvýšily o 5 a více bodů) a to ve Velenicích (nárůst o 7 bodů) a Horní Polici (nárůst o 5 bodů). V 10 obcích došlo k mírnému nárůstu rozsahu sociálního vyloučení (tj. hodnoty Indexu SV se zvýšily o 2 až 4 body). V polovině (107) obcí Libereckého kraje se situace v oblasti sociálního vyloučení zlepšila. V 69 obcích došlo k mírnému a v 38 k výraznému snížení sociálního vyloučení (snížení Indexu SV o 2 až 4, respektive 5 až 10 bodů). Nejvýraznější pokles Indexu SV (tj. snížení rozsahu sociálního vyloučení) byl zaznamenán v Dubé a Hrádku nad Nisou (- 10 b.), Mimoní a Chrástavě (- 9 b.) a Kamenickém Šenově a Krásném lese (- 8 b.).

Další trendy ve vývoji rozsahu sociálního vyloučení v obcích Libereckého kraje

Zároveň s celkovým snižováním rozsahu sociálního vyloučení sledujeme trend výraznějších pozitivních změn (klesající hodnoty Indexu SV) u obcí s největším rozsahem sociálního vyloučení a naopak zhoršování situace u těch s menším rozsahem sociálního vyloučení (stoupající hodnoty Indexu SV). Viz graf č. 1 níže.

Toto zjištění můžeme, mimo jiné, využít jako vodítko k průzkumu úspěšných intervencí – sběru dobrých praxí – v obcích s výraznějším rozsahem sociálního vyloučení, ve kterých se situace výrazně zlepšuje (se zohledněním externích vlivů typu migrace a makroekonomické situace). Zvýšení hodnot Indexu SV v obcích s jeho původně nízkou hodnotou, indikuje potřebu efektivních nástrojů monitoringu situace, případně preventivních opatření pro území, ve kterých Index dosahuje aktuálně nízkých hodnot. U obcí s podobným rozsahem sociálního vyloučení, ale odlišnou dynamikou změn (zvyšování vs. snižování rozsahu vyloučení a rozdílné velikosti změn) bude užitečné sledovat příčiny rozdílného vývoje situace.

V případě obcí s počtem obyvatel do 500 a do 2 000 je popsána korelace mezi rozsahem sociálního vyloučení v roce 2018 a hodnotou (tj. počtem bodů Indexu SV) a směrem změny (tj. klesající či stoupající hodnotou Indexu SV) přes 40%. U obcí nad 2000 obyvatel již není tento vztah tak významný. Zároveň, v obcích Libereckého kraje, ve kterých je rozsah sociálního vyloučení nejvyšší (Černousy, Bulovka, Frýdlant, Nové Město pod Smrkem, Desná a Tanvald), došlo jen k velmi mírnému snížení rozsahu sociálního vyloučení. Pokud bychom se tak na věc podívali bez zohlednění situace v těchto obcích, vztah mezi rozsahem vyloučení v roce 2018 a meziroční změnou (tj. výše popsaný trend - čím vyšší rozsah sociálního vyloučení, tím výraznější pozitivní změna) by byl ve skutečnosti lineární a právě tyto vybrané obce se obecnému lineárnímu trendu vymykají. Viz grafy č. 3 – 5 níže.

Graf č. 1: Změna Indexu SV mezi lety 2018 a 2019 v závislosti na výchozí situaci v roce 2018

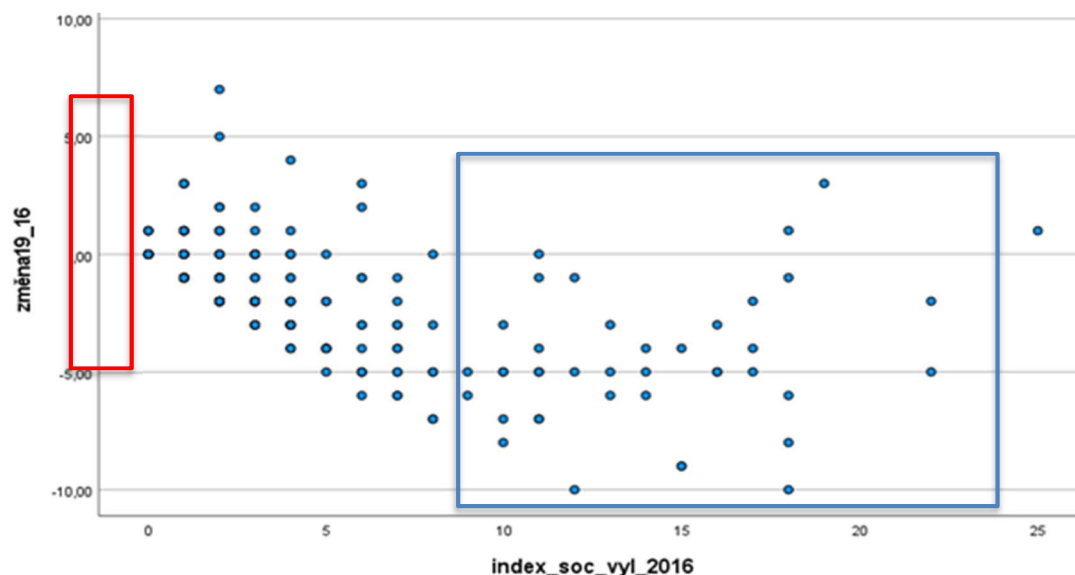
Graf č. 1 zobrazuje souvislost změny hodnot Indexu SV mezi lety 2018 a 2019 s výchozí situací v roce 2018. Každý bod na modelu zobrazuje obce Libereckého kraje se stejnými hodnotami Indexu za rok 2018 a změn mezi roky 2018 – 2019. Posun po horizontální ose znázorňuje hodnoty Indexu v roce 2018. Posun po vertikální ose znázorňuje hodnotu změny mezi roky 2018 – 2019.

Situace 1 (modrá barva): v obcích s největším rozsahem sociálního vyloučení se situace mezi lety 2018 a 2019 spíše zlepšila.

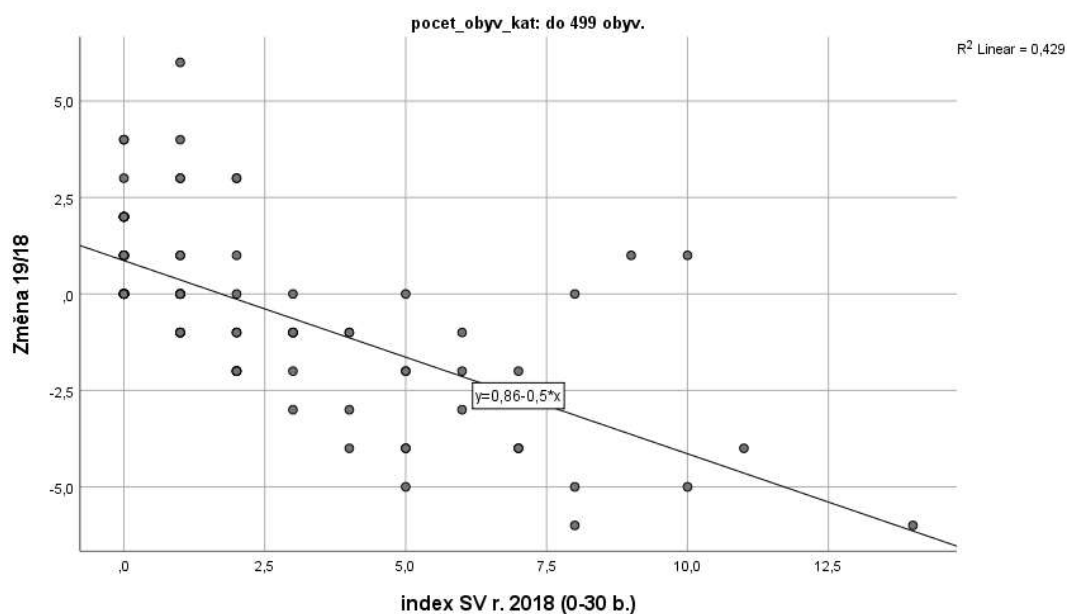
Situace 2 (červená barva): v obcích s nejmenším rozsahem sociálního vyloučení se situace mezi lety 2018 a 2019 spíše zhoršila.

Situace 3 (neohraničené obce): v obcích s mírným až středním rozsahem sociálního vyloučení se situace mezi lety 2018 a 2019 zhoršila i zlepšila. Nabízí se proto zaměřit se při podrobnějším pohledu na důvody, proč došlo v obcích s podobnou výchozí hodnotou Indexu SV k odlišnému vývoji situace.

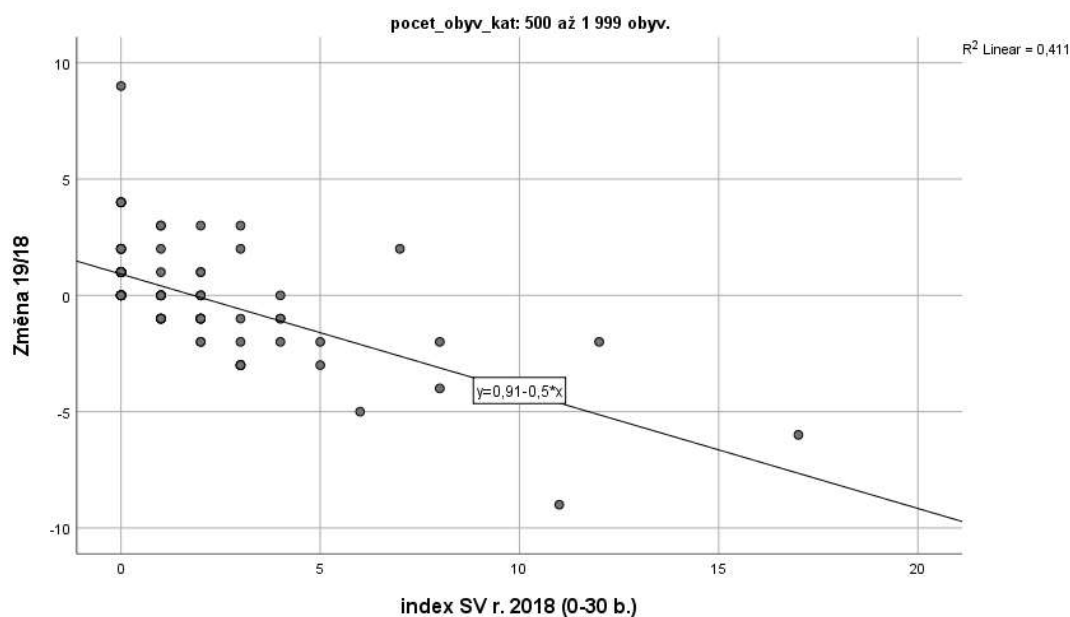
Při pohledu na dlouhodobější trend ve vývoji rozsahu sociálního vyloučení (viz graf č. 2) vztah mezi výchozí hodnotou Indexu SV a změnami v jeho hodnotách není tak přímý. I pro delší pozorované období však platí, že v obcích s vyšší výchozí hodnotou Indexu dochází k výraznějším pozitivním změnám, tj. k poklesu hodnot Indexu SV.

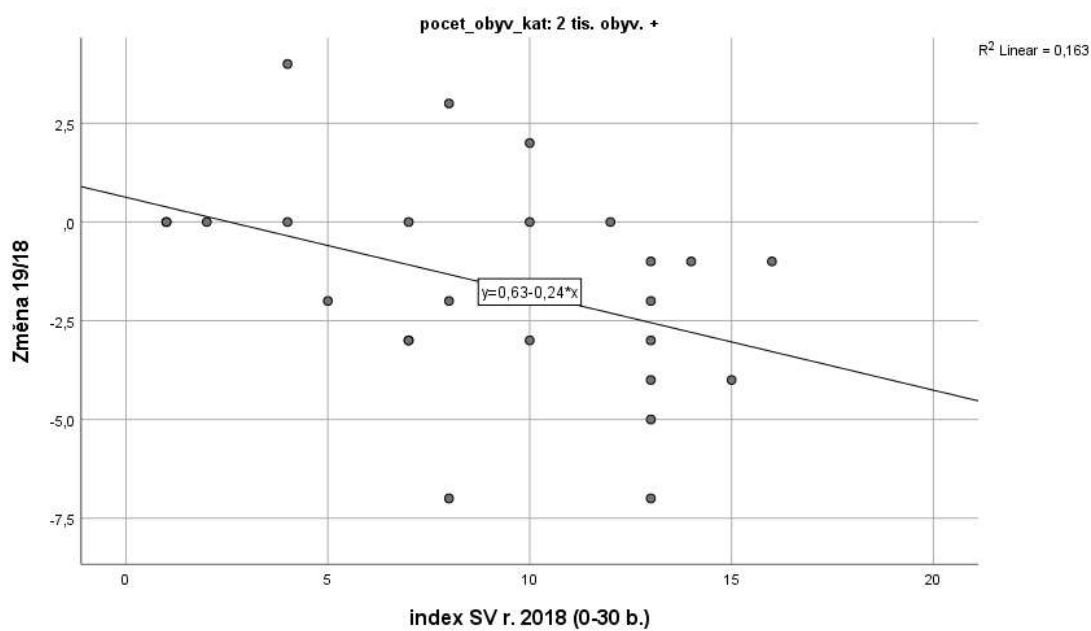
Graf č. 2: Změna Indexu SV mezi lety 2016 a 2019 v závislosti na výchozí situaci v roce 2016

Graf č. 3: Změna Indexu SV mezi lety 2018 a 2019 v závislosti na výchozí situaci v roce 2018 v obcích Libereckého kraje do 499 obyvatel bez Černous

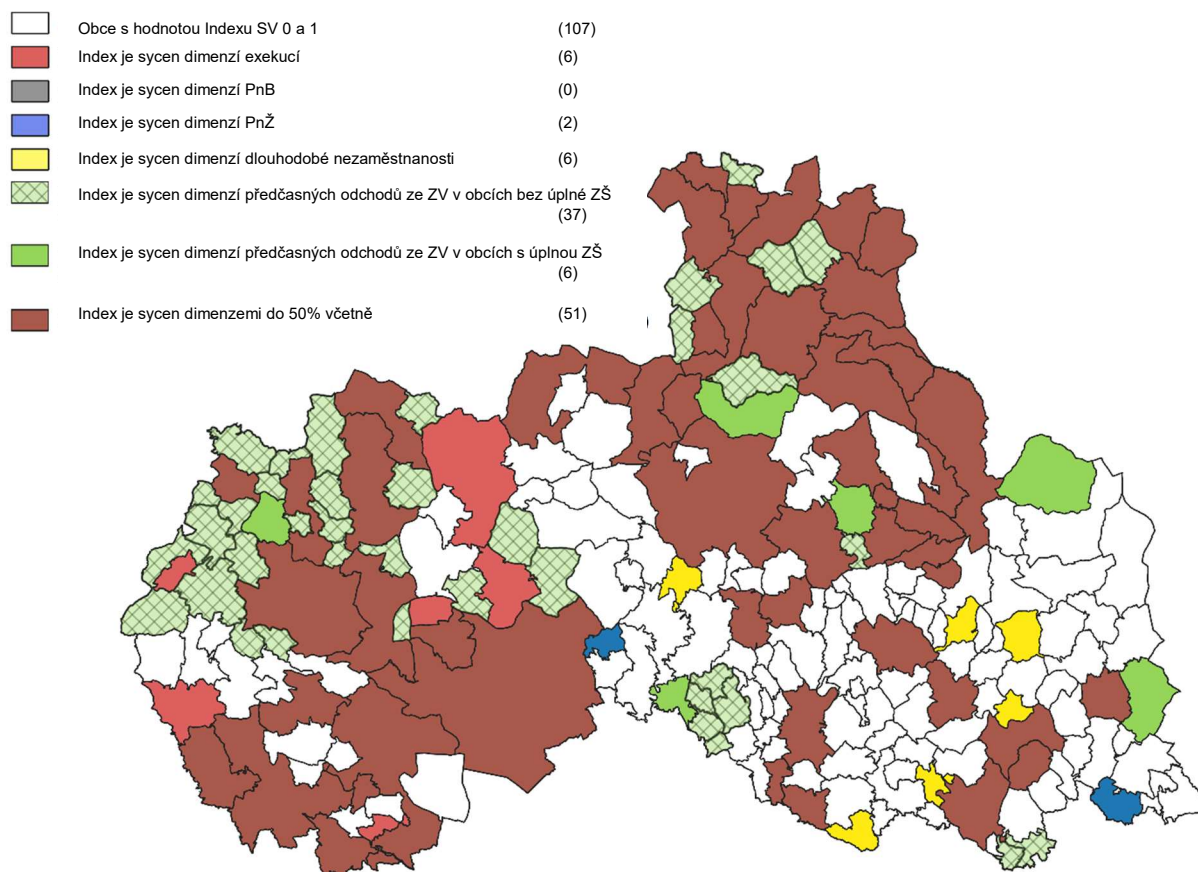

Graf č. 4: Změna Indexu SV mezi lety 2018 a 2019 v závislosti na výchozí situaci v roce 2018 v obcích Libereckého kraje v kategorii 500 - 1999 obyvatel bez Bulovky

Graf č. 5: Změna Indexu SV mezi lety 2018 a 2019 v závislosti na výchozí situaci v roce 2018 v obcích Libereckého kraje přes 2000 obyvatel bez Frýdlantu, Nového Města pod Smrkem, Desné a Tanvaldu

Dílčí dimenze Indexu sociálního vyloučení v Libereckém kraji v roce 2019: kombinace územního a obsahového pohledu na sociální vyloučení

Mapa 5: Dílčí dimenze Indexu SV v Libereckém kraji 2019⁷

Z obcí Libereckého kraje, u kterých je určitý měřitelný rozsah sociálního vyloučení (Index sociálního vyloučení je u nich větší než 1), převažují ty, ve kterých není žádná z dimenzí dominantní (51 obcí). Z obcí, u kterých jedna z dimenzí převažuje, se nejvýznamněji projevuje dimenze předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání (43 obcí). Při interpretaci je však třeba vzít v potaz poněkud komplikovanější situaci s ohledem na neexistenci základních škol, resp. druhých stupňů základních

⁷ Index sociálního vyloučení je počítán pomocí 5 indikátorů. Mapa zobrazuje jejich intenzitu v jednotlivých obcích a to v 7 proměnných:

- (bíle) obce, ve kterých Index dosahuje hodnot 0 a 1;
- (červeně) obce, ve kterých v Indexu dominuje dimenze exekucí (indikátor osob v exekuci tvoří více než 50% celkového indexu v dané obci);
- (šedivě) obce, ve kterých v Indexu dominuje dimenze PnB (indikátor příjemců příspěvku na bydlení tvoří více než 50% celkového indexu v dané obci) – *pro LK není relevantní*;
- (modře) obce, ve kterých v Indexu dominuje dimenze PnŽ (indikátor příjemců příspěvku na živobytí tvoří více než 50% celkového indexu v dané obci);
- (žlutě) obce, ve kterých v Indexu dominuje dimenze dlouhodobé nezaměstnanosti (indikátor dlouhodobě nezaměstnaných osob tvoří více než 50% celkového indexu v dané obci);
- (zeleně) obce s úplnou základní školou, ve kterých v Indexu dominuje dimenze předčasných odchodů ze vzdělávání (indikátor předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání tvoří více než 50% celkového indexu v dané obci);
- (zeleně šrafované) obce bez úplné základní školy, ve kterých v Indexu dominuje dimenze předčasných odchodů ze vzdělávání (indikátor předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání tvoří více než 50% celkového indexu v dané obci);
- (hnědě) obce, ve kterých v Indexu není žádná dimenze dominantní (žádný z jednotlivých indikátorů nepřesahuje 50% hodnoty indexu).

školy, v některých obcích (viz také výše a podrobněji níže). Obce, ve kterých v Indexu SV převažuje dimenze předčasných odchodů a zároveň se v nich nenachází úplná základní škola, jsou proto vyznačeny samostatně (šrafováním).

V obcích, ve kterých je rozsah sociálního vyloučení nejvyšší (12 a více bodů v Indexu), nemůže, z podstaty výpočtu hodnot Indexu, nastat situace, kdy by jedna z dimenzí byla dominantní (každá z pěti dimenzí může nabývat u jednotlivých obcí 0 – 6 bodů). Z osmnácti obcí se zvýšeným rozsahem sociálního vyloučení (8 – 11 b. Indexu) ve dvou převažuje dimenze exekucí, v ostatních žádná dimenze nepřevažuje. V případě obcí se středním rozsahem sociálního vyloučení (2 – 7 b. v Indexu) výrazně převažují obce s dominující dimenzí předčasných odchodů žáků ze vzdělávání (43 obcí), následují ty, u kterých žádná dimenze nepřevažuje (24 obcí), v 6 dominuje dimenze dlouhodobé nezaměstnanosti, ve 4 dimenze exekucí a ve dvou z těchto obcí dimenze příjemců příspěvku na živobytí.

Sociální vyloučení je charakterizované svou vícedimenzionalitou a multifaktorovostí příčin, úspěšné intervence tedy musí být ze své podstaty komplexní a zaměřené na celou řadu tematických oblastí. To platí bezesbýtku pro obce s vysokým rozsahem sociálního vyloučení. U obcí s nízkým a středním rozsahem sociálního vyloučení však může užší tematické zaměření intervencí včas zabránit nárůstu problémů i v dalších oblastech. V případě obcí se zvýšeným rozsahem sociálního vyloučení sice většinou není žádná dimenze Indexu sociálního vyloučení dominantní, může k tomu však docházet (jak tomu je i v případě Libereckého kraje v případě dimenze exekucí, viz výše) a to pak může být vodítkem k výraznějšímu zaměření intervencí směrem k oblasti, která se ukazuje jako nejproblematictější (bez rezignace na oblasti ostatní).

Hodnoty dílčích dimenzí Indexu rozsahu sociálního vyloučení mohou tedy posloužit jako podklad pro prioritní obsahové zaměření podrobnější analýzy problému a pro zacílení podpory, investic a intervencí.

Podrobněji se hodnotám v jednotlivých dimenzích Indexu a doplňujícím informacím k jednotlivým indikátorům věnujeme dále.

Konstrukce dílčích indikátorů Indexu sociálního vyloučení

V souladu s Metodikou identifikace lokalit rezidenční segregace (Sýkora et al., 2015, s. 11) je každý z indikátorů Indexu SV nahlížen ze tří odlišných, avšak doplňujících se úhlů pohledu územní koncentrace: (1) absolutní počet, (2) relativní podíl a (3) lokalizační kvocient. Perspektiva absolutních počtů vyjadřuje velikost potenciální cílové skupiny pro místní politiky sociálního začleňování; perspektiva relativního podílu potenciální cílové skupiny na celkovém počtu obyvatel obce vyjadřuje míru strukturálního ovlivnění celkové situace a možnosti rozvoje obce a lokalizační kvocient zohledňuje odlišnost relativního podílu obce od průměrné situace v kraji, v němž se obec nachází.⁸

Mapy č. 5 až 8 a 10 níže znázorňují počet bodů Indexu SV, které byly jednotlivým obcím tímto způsobem přiřazeny.⁹

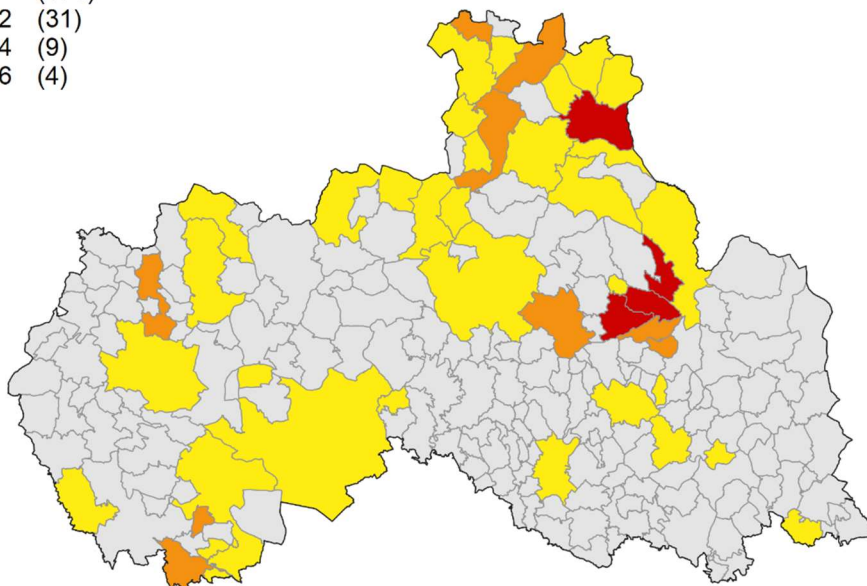
⁸ Podrobněji ke konstrukci Indexu viz: Lang, P., Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/

⁹ Pro porovnání s daty za rok 2018 viz Duffek, A., Lang, P., Kopecká, Z. 2020. *Rozsah sociálního vyloučení v Libereckém kraji*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: [Index sociálního vyloučení: Dokumenty – Agentura pro sociální začleňování \(socialni-zaclenovani.cz\)](https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení_dokumenty-agentura-pro-socialni-zaclenovani-socialni-zaclenovani.cz)

Příspěvek na živobytí

Kategorizace míry koncentrace
- počet bodů (vč. počtu obcí):

0	(171)
1 - 2	(31)
3 - 4	(9)
5 - 6	(4)

Mapa č. 5: Dimenze příjemců příspěvku na živobytí v Indexu sociálního vyloučení

Indikátor příjemců příspěvku na živobytí Indexu sociálního vyloučení měl v roce 2019 v Libereckém kraji vysokou hodnotu ve čtyřech obcích a zvýšenou v 9 obcích. Tj. při kombinaci územního a obsahového pohledu na dílčí dimenzi rozsahu sociálního vyloučení týkající se příjemců příspěvku na živobytí se na území Libereckého kraje v roce 2019 nacházelo 13 obcí, ve kterých byla závažným problémem materiální deprivace jejich obyvatel.

Co se týče počtu příjemců příspěvku na živobytí ve srovnání jednotlivých ORP uvnitř Libereckého kraje (viz tabulka č. 3 níže), nejzávažnější situace ve srovnání s průměrem je v ORP Tanvald a Frýdlant (9, respektive 7 obyvatel na jednu dávku), následuje Nový Bor (20) a Česká Lípa (29). Při určitém zjednodušení se dá říci, že jedna dávka v průměru odpovídá dvěma osobám v hmotné nouzi¹⁰, tj. v ORP Tanvald žil v roce 2019 přibližně každý čtvrtý člověk z příspěvku na živobytí, v ORP Frýdlant každý třetí, každý desátý v ORP Nový Bor a každý patnáctý v ORP Česká Lípa.

¹⁰Viz: Šimíková, I. 2012. *Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze*. Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_350.pdf.

Tabulka č. 27 Počty domácností a osob pro soubory PnŽ a DnB

	prosinec 08	červen 09	prosinec 09	červen 10	prosinec 10	červen 11
domácnosti - PnŽ	55 408	65 213	75 691	85 527	83 973	97 428
osoby - PnŽ	113 012	131 001	149 571	167 271	164 063	208 835
domácnosti - DnB	18 117	18 839	22 133	23 005	24 112	26 369
osoby - DnB	36 766	38 174	43 715	45 510	47 314	55 664

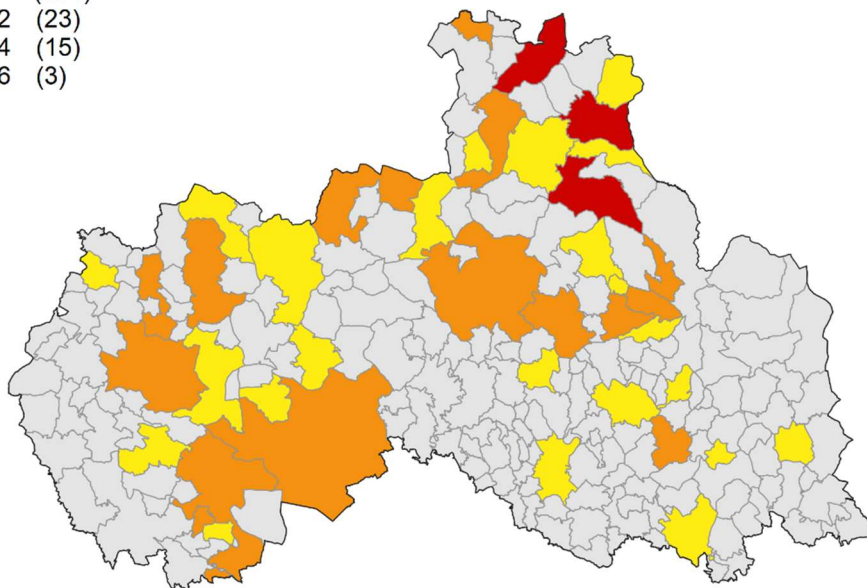
ORP	Počet PnŽ (průměrný měsíc) ¹¹	Suma PnŽ v Kč (průměrný měsíc)	PnŽ obyv./dávka (medián)	PnŽ Kč/dávka (medián)
Česká Lípa	443	1 516 825	29	2 974
Frýdlant	290	1 116 776	9	3 571
Jablonec nad Nisou	371	1 365 570	51	3 410
Jilemnice	79	233 525	53	2 590
Liberec	730	2 606 490	34	3 175
Nový Bor	179	641 988	20	3 119
Semily	93	337 128	50	2 713
Tanvald	334	1 358 578	7	3 590
Turnov	53	141 802	168	0
Železný Brod	51	180 664	87	2 695
<i>Liberecký kraj</i>	2 623	322 466	39	2864

Tab. č. 3.: Příspěvek na živobytí v roce 2019 v Libereckém kraji: srovnání ORP

Příspěvek na bydlení

Kategorizace míry koncentrace
- počet bodů (vč. počtu obcí):

- 0 (174)
- 1 - 2 (23)
- 3 - 4 (15)
- 5 - 6 (3)

Mapa č. 6: Dimenze příjemců příspěvku na bydlení v Indexu sociálního vyloučení

¹¹ Tj. počet dávek v roce 2019 celkově děleno 12.

Indikátor příjemců příspěvku na bydlení Indexu sociálního vyloučení měl v roce 2019 v Libereckém kraji vysokou hodnotu ve třech obcích a zvýšenou v 15 obcích. Tj. při kombinaci územního a obsahového pohledu na dílčí dimenzi rozsahu sociálního vyloučení týkající se pobírání příspěvku na bydlení se na území Libereckého kraje v roce 2019 nacházelo 18 obcí, ve kterých bylo pro jejich obyvatele významným problémem zajistit si bydlení vlastními silami.

Nejvyšší počet příjemců příspěvku na bydlení s ohledem na počet obyvatel je v ORP Frýdlant a Tanvald (4, resp. 5 obyvatel na dávku). Zároveň, v ORP s největším podílem dávek na počet obyvatel je také nejvyšší průměrná vyplacená dávka. Z porovnání příjemců PnŽ (resp. PnB) vyvstávají jako lokality s největším podílem dávek na počet obyvatel ty samé, jako v případě Indexu SV celkově (hodnoty těchto dvou indikátorů Indexu sledují vývoj celkových hodnot Indexu).

ORP	Počet PnB (průměrný měsíc)	Suma PnB v Kč (průměrný měsíc)	PnB obyv./dávka (medián)	PnB Kč/dávka (medián)
Česká Lípa	1 435	4 568 670	10	3 105
Frýdlant	660	2 118 613	4	3 298
Jablonec nad Nisou	1 210	4 490 502	11	3 614
Jilemnice	194	568 781	18	2 962
Liberec	2 879	11 615 820	15	2 968
Nový Bor	526	1 657 043	9	2 877
Semily	367	1 058 105	11	2 713
Tanvald	433	1 559 857	5	3 738
Turnov	300	855 966	24	2 029
Železný Brod	133	376 581	22	2 409
<i>Liberecký kraj</i>	<i>8 137</i>	<i>28 869 938</i>	<i>12</i>	<i>2 909</i>

Tab. č. 4.: Příspěvek na bydlení v roce 2019 v Libereckém kraji: srovnání ORP

Zároveň, podle výběrového šetření příjmů a životních podmínek domácností (EU-SILC) v roce 2019 v Libereckém kraji pro 16,7% domácností byly výdaje na bydlení velkou zátěží. Z tohoto výběrového šetření také vyplývá, že průměrné měsíční náklady na bydlení domácnosti dosáhly částky 5 798 Kč a představovaly 15,6 % čistých peněžních příjmů domácnosti. Největší položkou nákladů na bydlení byla elektřina (1 659 Kč, tj. 28,6 %), druhou významnou položkou bylo nájemné (1 401 Kč, 24,2 %). Na plyn z dálkového zdroje vynaložily domácnosti 689 Kč (tj. 11,9 % výdajů na bydlení), na vodné a stočné 651 Kč (11,2 %), na teplo a teplou vodu 557 Kč (9,6 %).¹²

¹² *Příjmy a životní podmínky domácností 2019 – Liberecký kraj*. 2020. Český statistický úřad. Dostupné z: [Příjmy a životní podmínky domácností 2019 – Liberecký kraj | ČSÚ v Liberci \(czso.cz\)](#)

Doplatek na bydlení

Pro dokreslení situace doplňujeme přehled počtu příjemců doplatku na bydlení a sum na tuto dávku vynaloženými v jednotlivých ORP Libereckého kraje 2019.

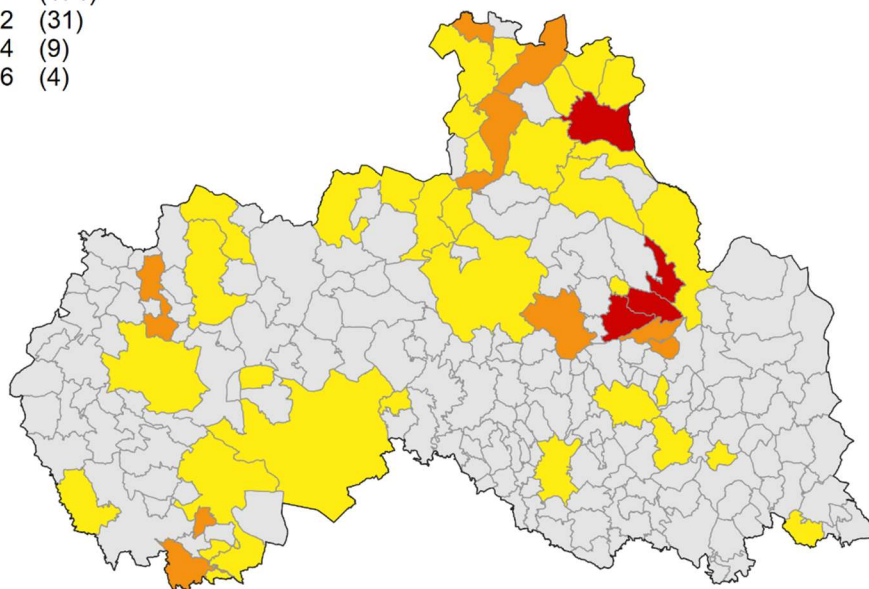
ORP	Počet DnB (průměrný měsíc)	Suma DnB v Kč (průměrný měsíc)	DnB obyv./dávka (medián)	DnB Kč/dávka (medián)
Česká Lípa	286	1 063 811	104	3 209
Frýdlant	122	393 363	22	3 055
Jablonec nad Nisou	225	896 928	200	426
Jilemnice	44	140 528	210	0
Liberec	376	1 714 382	90	3 281
Nový Bor	86	330 892	50	3 415
Semily	33	82 060	229	0
Tanvald	192	755 694	10	4 018
Turnov	30	73 153	209	0
Železný Brod	29	113 098	125	3 471
<i>Liberecký kraj</i>	<i>1423</i>	<i>5 563 909</i>	<i>115</i>	<i>2 298</i>

Tab. č. 5.: Doplatek na bydlení v roce 2019 v Libereckém kraji: srovnání ORP

Dlouhodobá nezaměstnanost

Kategorizace míry koncentrace
- počet bodů (vč. počtu obcí):

0	(171)
1 - 2	(31)
3 - 4	(9)
5 - 6	(4)

Mapa č. 7: Dimenze příjemců příspěvku na živobytí v indexu sociálního vyloučení

Indikátor dlouhodobě nezaměstnaných osob¹³ Indexu SV měl v roce 2019 v Libereckém kraji vysokou hodnotu ve třech obcích a zvýšenou v 11 obcích. Tj. při kombinaci územního a obsahového pohledu na dílčí dimenzi rozsahu sociálního vyloučení týkající se dlouhodobé nezaměstnanosti se na území Libereckého kraje v roce 2019 nacházelo 14 obcí, ve kterých je dlouhodobá nezaměstnanost závažným problémem.

V tabulce (č. 6, níže) vidíme počet dlouhodobě nezaměstnaných osob a jejich podíl z celkového počtu nezaměstnaných v jednotlivých ORP Liberecké kraje. Podíl dlouhodobě nezaměstnaných osob z celkového počtu nezaměstnaných byl v roce 2019 nejvyšší v ORP Frýdlant a Tanvald. V ORP Tanvald přitom není výrazně nadprůměrná celková nezaměstnanost (na rozdíl od ORP Frýdlant). V ORP Frýdlant je navíc řada obcí s cca polovičním podílem nezaměstnaných nad 6 měsíců a cca třetinovým podílem nezaměstnaných nad 12 měsíců na celkové nezaměstnanosti (Černousy, Dětrichov, Višňová, Bulovka a Nové Město pod Smrkem). V ORP Tanvald je cca poloviční podíl nezaměstnaných nad 6 měsíců a třetinový až čtvrtinový podíl nezaměstnaných nad 12 měsíců na celkové nezaměstnanosti v obcích Desná, Plavy, Tanvald, Smržovka a Velké Hamry.

I v ORP, ve kterých je relativně nižší podíl dlouhodobě nezaměstnaných, lze najít obce, ve kterých je tomu naopak. Např. v ORP Jablonec nad Nisou je sice průměrně podíl dlouhodobě nezaměstnaných 24% nad 6 a 9% nad 12 měsíců, v obci Rychnov ale podíl dlouhodobě nezaměstnaných dosahuje 44% (nad 6 měsíců) a 22 % (nad 12 měsíců). V ORP Liberec jsou obce s cca polovičním podílem nezaměstnaných nad 6 měsíců (Světlá pod Ještědem, Proseč pod Ještědem, Mníšek, Nová Ves) a obce s cca třetinovým podílem nezaměstnaných nad 6 měsíců (Bílá, Český Dub a Liberec, Chrastava, Jablonné v Podještědí a Hrádek nad Nisou). V ORP Nový Bor jsou obce s cca polovičním podílem nezaměstnaných nad 6 měsíců (Chotovice, Skalice u České Lípy, Svor) a obce s cca 40 % podílem

¹³ Nezaměstnanost nad 6 měsíců (viz *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení*).

nezaměstnaných nad 6 měsíců (Cvikov, Kunratice u Cvikova, Mařenice, Prysk, Svojkov). V ORP Železný Brod je v obci Železný Brod 40 %, respektive 15 % podíl nezaměstnaných nad 6, resp. 12 měsíců.

ORP	nezaměstnanost ¹⁴	podíl 6m+ z celkového počtu nezaměstnaný ch	počet nezaměstnaný ch 6m+	podíl 12m+ z celkového počtu nezaměstnaný ch	počet nezaměstnaný ch 12m+
Česká Lípa	3,51%	17%	300	7%	144
Frýdlant	5,58%	39%	343	26%	226
Jablonec nad Nisou	2,41%	24%	333	9%	154
Jilemnice	3,62%	27%	134	13%	68
Liberec	3,19%	33%	1029	15%	520
Nový Bor	3,24%	31%	207	16%	121
Semily	3,25%	35%	197	20%	94
Tanvald	3,35%	43%	283	23%	167
Turnov	2,16%	31%	143	12%	72
Železný Brod	2,03%	34%	70	7%	24
<i>Liberecký kraj</i>	3,23%	31,4%	3 039	14,8%	1 590

Tab. č. 6: podíl nezaměstnaných nad 6 a 12 měsíců na celkové nezaměstnanosti k 31. 12. 2019

¹⁴ Celkovou nezaměstnanost v procentech je pouze orientační (podíl pracovní síly v obci byl pro účel výpočtu nezaměstnanosti nahrazen podílem pracovní síly v kraji).

Předčasné odchody žáků ze systému vzdělávání - nedokončené základní vzdělání

Kategorizace míry koncentrace

- počet bodů (vč. počtu obcí):

se školou

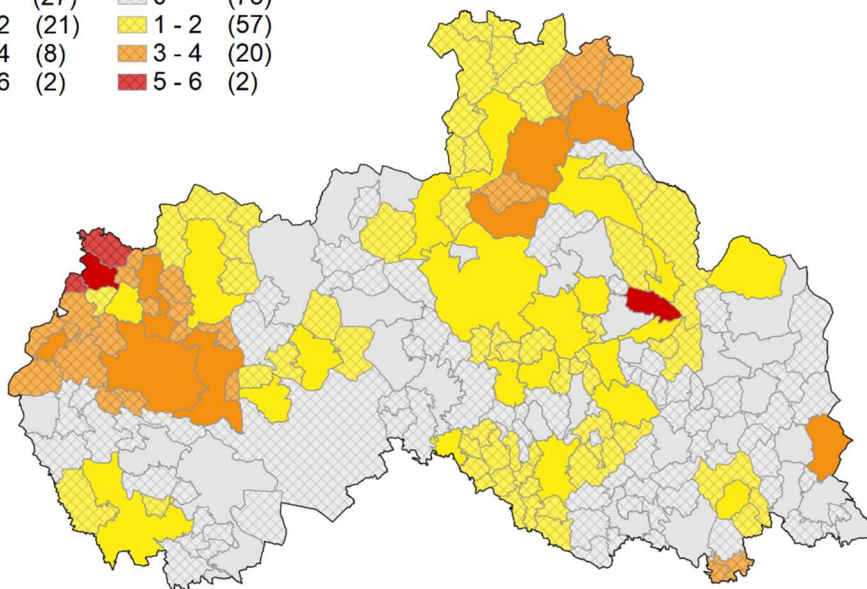
bez školy

0 (27) 0 (78)

1 - 2 (21) 1 - 2 (57)

3 - 4 (8) 3 - 4 (20)

5 - 6 (2) 5 - 6 (2)

Mapa č. 8: Dimenze předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání v Indexu SV

Indikátor předčasných odchodů žáků ze systému vzdělávání Indexu SV měl v roce 2019 vysokou hodnotu ve 4 obcích a zvýšenou v 28 obcích (resp. vysokou ve 2 a zvýšenou v 8, pokud se zaměříme pouze na obce, ve kterých se nachází úplná ZŠ). Tj. při kombinaci územního a obsahového pohledu na dílčí dimenzi rozsahu sociálního vyloučení týkající se úspěšného dokončení základního stupně vzdělání se na území Libereckého kraje v roce 2019 nacházelo 10 obcí, ve kterých je nedokončené základní vzdělání, resp. vyloučení ze vzdělání problémem hodným zvláštní pozornosti. Dalších 22 obcí sice nemohlo situaci v základním školství ovlivnit přímo z pozice zřizovatele školy, je však pravděpodobné, že se jich více či méně tato situace dotýká. Tyto obce by proto měly minimálně zjistit podrobnosti o situaci ve vzdělávacích možnostech a zkušenostech dětí žijících na svém území.

Jak již bylo řečeno v úvodu zprávy, Index SV nevymezuje problémy do hloubky, je to nástroj sloužící především k základní orientaci a sledování dynamiky změn. To platí dvojnásob v případě indikátoru předčasných odchodů u obcí, ve kterých se nenachází základní škola (respektive druhý stupeň ZŠ). Žáci z obce bez školy nemusí být nutně ti, kteří školu v jiné obci nedokončí. Nemusí ani nutně docházet do školy se zvýšeným počtem předčasných odchodů. Neukončené základní vzdělání ale chápeme jako důležitý indikátor rozsahu sociálního vyloučení – jde o výrazný typ rizika. I když se nemusí dotýkat konkrétně v daném okamžiku konkrétní obce, může mít dopad na celkovou situaci v širší oblasti. Neúspěch ve vzdělání úzce souvisí se sociálním vyloučením a má vliv na reprodukci sociálního vyloučení.¹⁵ Příčiny a důsledky sociálního vyloučení jsou vnitřně provázané, sociální vyloučení má nejen

¹⁵ Více viz např.:

- Korbel, V., Kunc, M., Prokop, D. a Dvořák, T. 2020. *Souvislost sociálního znevýhodnění a vzdělávacích problémů*. PAQ Research. Dostupné z: <https://www.paqresearch.cz/post/souvislost-soci%C3%A1ln%C3%ADho-znev%C3%BDhodn%C4%9Bn%C3%AD-a-vzd%C4%9BI%C3%A1vac%C3%ADch-probl%C3%A9m%C5%AF>

- *Tematický výzkum: Analýza příčin vysoké nezaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit a jejich nízké odborné kvalifikace (Ústí nad Labem, Chomutov, Dubí)*. 2018. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: <https://www.socialni->

strukturální příčiny, ale i dopady a to nejen na osoby sociálně vyloučené, ale také na jejich blízké okolí. Nedokončené vzdělání ovlivňuje zaměstnanost, kvalifikaci pracovních sil, dostupnost pracovní síly, výši výdělků osob a tím i výši odvedených daní a kupní sílu v regionu. Úroveň vzdělání jednotlivců má tedy dopady na rozvoj celého regionu. Kromě struktury práce s sebou nedokončené vzdělání nese riziko zvýšené náchylnosti k rezignaci, odevzdání se situaci u takového člověka, který je opakovaně neúspěšný na běžném trhu práce.¹⁶ Rozvoj potenciálu těch, kteří zažívají neúspěch již v dětství, je o to limitovanější.

Každoročně v Libereckém kraji cca 200 žáků odchází předčasně ze základní školy (ze 7. nebo 8. ročníku), aniž by získali základní stupeň vzdělání (viz graf níže). V roce 2020 byl podíl žáků s nedokončeným základním vzděláním při ukončení povinné školní docházky v Libereckém kraji 4,9% z celkového počtu žáků, kteří v daném školním roce docházku ukončili (viz tabulka níže). Tento podíl byl nadprůměrný v ORP Frýdlant (11,6%), Česká Lípa (10,5%) a Nový Bor (7,6%).

ORP	celkový počet žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku - běžné třídy (2019/20)	počet žáků s nedokončeným ZV při ukončení povinné školní docházky - běžné třídy (školní rok 2019/20)	podíl žáků s nedokončeným ZV při ukončení povinné školní docházky - běžné třídy (školní rok 2019/20)
Česká Lípa	673	71	10,5%
Frýdlant	190	22	11,6%
Jablonec nad Nisou	455	10	2,2%
Jilemnice	216	0	0,0%
Liberec	1 316	51	3,9%
Nový Bor	224	17	7,6%
Semily	214	8	3,7%
Tanvald	136	4	2,9%
Turnov	293	2	0,7%
Železný Brod	98	2	2,0%
<i>Liberecký kraj</i>	<i>3 815</i>	<i>187</i>	<i>4,9%</i>

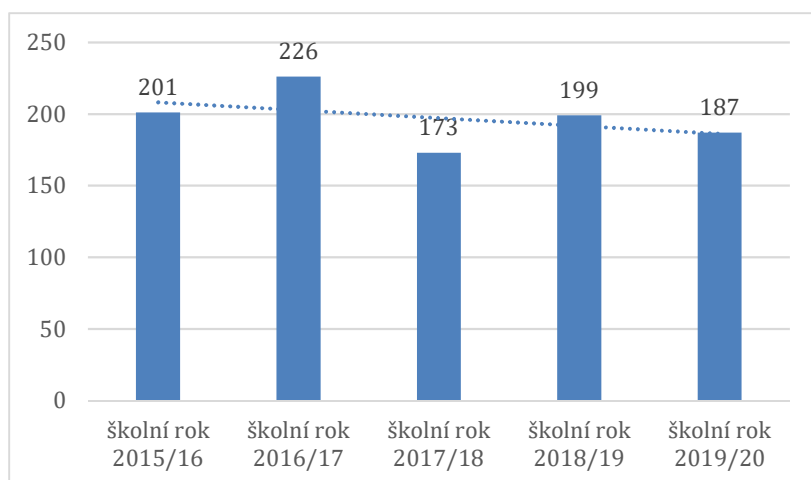
Tabulka č. 7: Žáci s nedokončeným ZV při ukončení povinné školní docházky (školní rok 19/20)

zacenovani.cz/wp-content/uploads/T%C3%A9matick%C3%BD-v%C3%BDzkum-P%C5%99%C3%AD%C4%8Diny-vysok%C3%A9-nezam%C4%9Bstnanosti-obyvatel-SVL-%C3%A9Ast%C3%AD-nad-Labem-Chomutov-Dub%C3%AD-2018.pdf
- Čada, K., Hůle, D. 2019. *Analýza segregace v základních školách z pohledu sociálního vyloučení*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: [Analýza segregace v základních školách z pohledu sociálního vyloučení – 2019 – Agentura pro sociální začleňování \(socialni-zacenovani.cz\)](https://zacenovani.cz)

Viz také *Školská inkluzivní koncepce Libereckého kraje*. 2020. Dostupné z:

<http://www.edulk.cz/LinkClick.aspx?fileticket=f7zyAnmoYgo%3D&tabid=160&mid=756>

¹⁶ K vývoji psychického stavu po ztrátě zaměstnání viz „Harrisonova křivka“ (HARRISON, R. (1976) The Demoralising Experience of Prolonged Unemployment. Department of Education Gazette, 84, 339-348.)

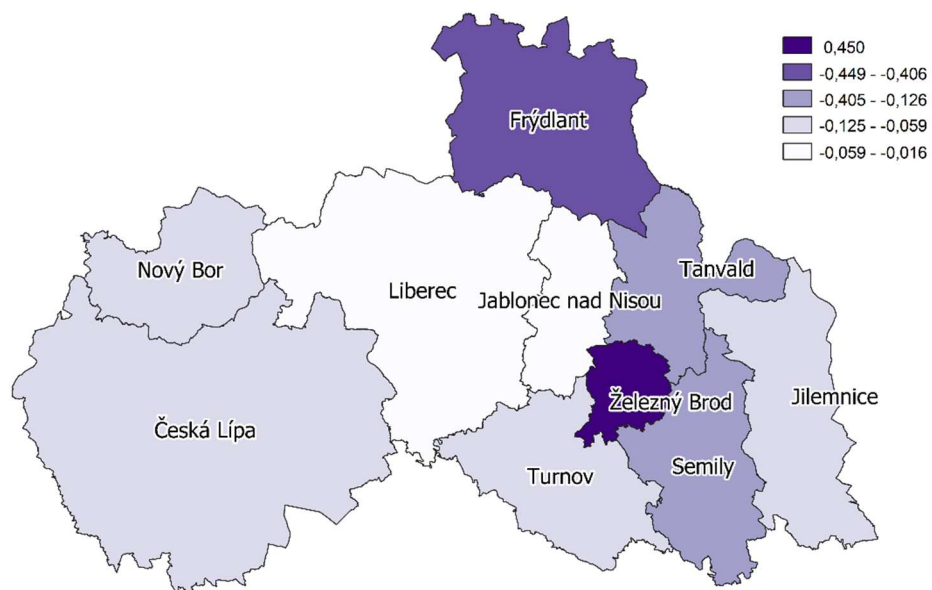
Graf č. 6: Počet žáků, kteří ukončili povinnou školní docházku v 7. a v 8. ročníku ZŠ (běžné třídy)

Kromě územní koncentrace indikátoru předčasných odchodů v Indexu SV a počtu a podílu žáků bez úspěšně dokončeného základního vzdělání stručný obraz o vzdělávání mohou doplnit informace o výsledcích žáků. Uplatnění na trhu práce a související jevy (které byly zmíněny výše) totiž ovlivňuje nejen dosažená úroveň vzdělání, ale také funkční gramotnost osob opouštějících vzdělávací systém a vstupujících na trh práce. Podle aktuální analýzy pro Nadaci České spořitelny by navíc zvýšení studijních výsledků nejslabších žáků přineslo České republice v příštích 80 letech v průměru každý rok 18 miliard korun.¹⁷

Mapa níže zobrazuje průměrné skóre výsledků žáků z výběrového zjišťování ČŠI z roku 2017, respektive odchylku průměru v ORP od průměru výsledků za celou Českou republiku¹⁸. Čím vyšší hodnota, resp. světlejší barva, na mapce, tím lepší byly průměrné výsledky žáků škol v daném ORP.

¹⁷ PAQ Research (D. Prokop, V. Korbel, T. Dvořák, L. Marková, D. Gardošíková) a think-tank IDEA (J. Grossmann, V. Korbel, J. Krajčová, D. Münich). 2021. *Nerovnosti ve vzdělávání jako zdroj neefektivity*. Nadace České spořitelny. Celá studie dostupná z: <https://www.nadacecs.cz/data/documents/db/NCS-studie-nerovnosti-fin.pdf>; shrnutí: <https://www.nadacecs.cz/data/documents/76/ncs-shrnuti-studie-nerovnosti-fin.pdf>.

¹⁸ Více viz Česká školní inspekce. 2017. *Výběrové zjišťování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol ve školním roce 2016/2017 – závěrečná zpráva*. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/getattachment/17f8e265-b04f-4459-a106-3aebcf735ca0/Vyberove-zjistovani-vysledku-zaku-na-urovni-5-a-9-rocniku-ZS-zaverecna-zprava.pdf> a Česká školní inspekce. 2020. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2019/2020 - Výroční zpráva České školní inspekce*. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/V%c3%bdro%c4%8dn%c3%ad%20zpr%c3%a1vy/Vyrocní-zprava-Ceske-skolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf.

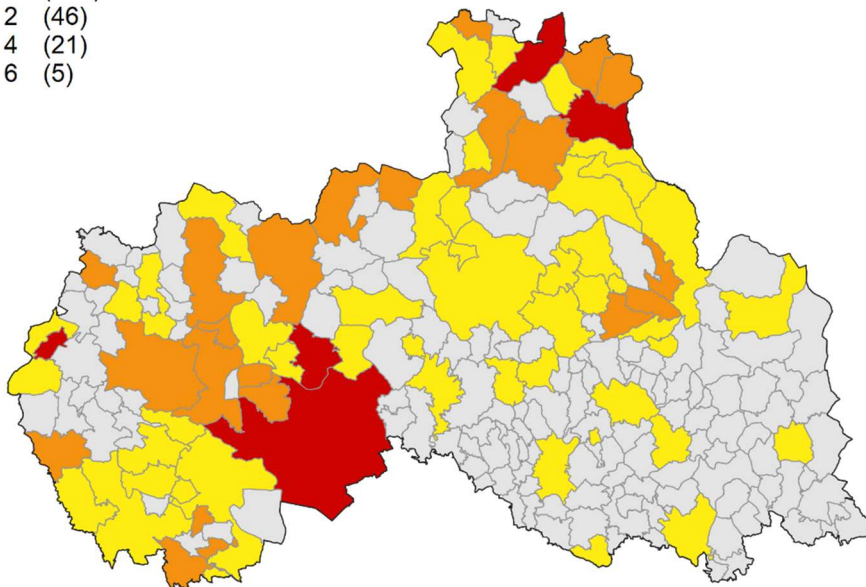

Mapa č. 9: Prostorová diferenciacie průměrného skóre výsledků žáků 5. a 9. tříd z výběrového zjišťování v roce 2017 – ČJ, MAT, AJ (Zdroj dat: Česká školní inspekce)

Exekuce

Kategorizace míry koncentrace
- počet bodů (vč. počtu obcí):

0	(143)
1 - 2	(46)
3 - 4	(21)
5 - 6	(5)

Mapa č. 10: Dimenze osob v exekuci v Indexu sociálního vyloučení

Indikátor osob v exekuci Indexu SV měl v roce 2019 vysokou hodnotu v pěti obcích a zvýšenou v 21 obcích. Tj. při kombinaci územního a obsahového pohledu na dílčí dimenzi rozsahu sociálního vyloučení týkající se osob v exekuci se na území Libereckého kraje v roce 2019 nacházelo 26 obcí, ve kterých je počet osob v exekuci obzvláště vysoký a zadluženost tak významně ovlivňuje možnosti rozvoje daných obcí.

V Libereckém kraji neslo v roce 2019 39 197 osob břemeno 226 237 exekucí s průměrným počtem 5,8 exekucí na osobu. Při celkovém počtu 443 690 obyv. je tak 8,8 % obyvatel kraje v exekuci. Budeme-li vycházet pouze ze subpopulace starších 15 let, pak je v exekuci 10,6 % osob.¹⁹

¹⁹ Viz <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>.

Multiexekuce

Podíl osob s multiexekucemi se v jednotlivých krajích liší v rozmezí od 67 % do 76 %. V Libereckém kraji, spolu s krajem Moravskoslezským, je největší podíl multiexekucí – 76 %. V krajích s větším podílem multiexekucí je větší podíl osob se třemi až devíti exekucemi než v krajích s menším podílem multiexekucí.

Situace, kdy je osoba zatížena více exekucemi byla v Libereckém kraji častější než situace, kdy má osoba pouze jednu exekuci. 76 % procent osob s exekucemi má více než jednu exekuci, více než polovina (65 %) má více než dvě a pětina osob má 10 až 29 exekucí.

Počet exekucí, kterými je zatížena jedna osoba (x)	Podíl osob s x exekucemi na celkovém počtu osob s exekucemi % (počet osob)
1	24 (9 541)
2	11 (4 384)
3 až 9	45 (17 485)
10 až 29	20 (7 676)
30 a více	0 (111)
<i>celkem</i>	<i>100 (39 197)</i>

Tab. .č. 6. Multiexekuce v Libereckém kraji²⁰

Věkové rozložení osob v exekuci

Senioři (65+) tvoří v Libereckém kraji 8 % osob v exekuci, podobně jako v ostatních krajích. Ve všech krajích tvoří senioři 8 až 9 % osob v exekuci, vyjma Prahy (10 %). Vezmeme-li v potaz věkovou strukturu obyvatelstva v jednotlivých krajích, kdy podíl osob 65+ tvoří 16 % až 18 % podle kraje²¹, pak lze konstatovat, že riziko exekuce je u seniorů nižší než v ostatní populaci. Pro komplexnější obrázek o závažnosti problému v této skupině bychom však museli znát informace o charakteru exekuce, zadluženosti této skupiny a důsledcích, které s sebou exekuce nese.

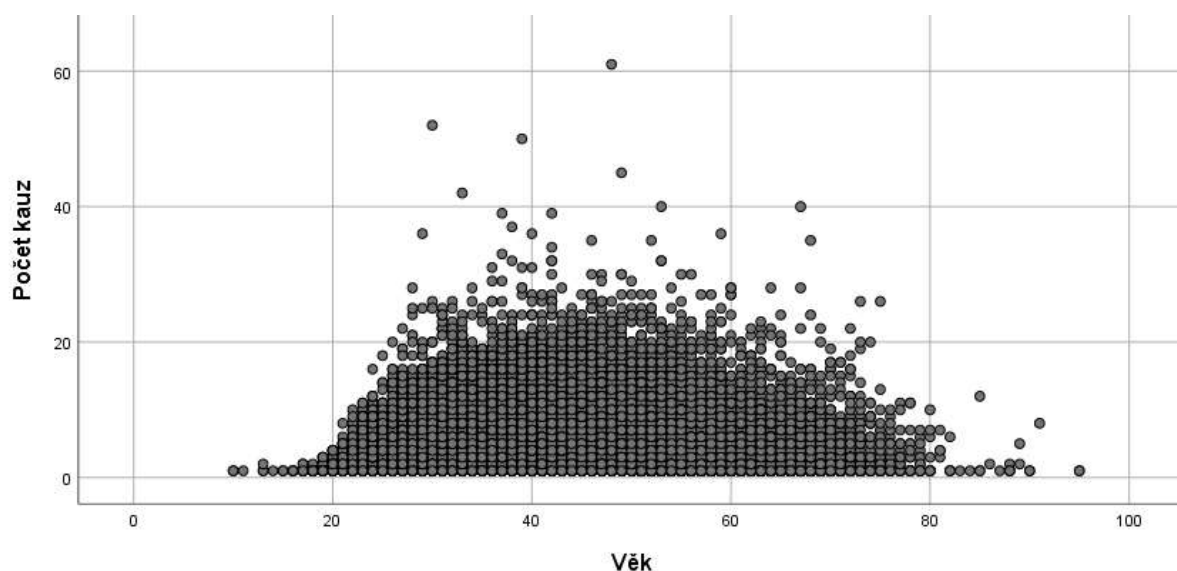
Podíly osob do 18 let v exekuci tvoří většinou od 0 do 1% podílu osob v exekuci. Z celkového obrázku značně vybočují pouze Karlovarský a Plzeňský kraj, kde ORP Mariánské Lázně, Tachov a Domažlice vykazují 2 až 3% tohoto podílu.

V Libereckém kraji dětské exekuce v relativním srovnání nejsou problematické. Ve všech okresech a ORP vykazuje do 0,25% ze všech exekucí, kdy této hranice je dosažena v ORP Liberec a v ORP Česká Lípa a Jablonec 0,2%. V ostatních ORP se dětská exekuce buď nevyskytuje, nebo pouze v jednotkách osob.

Při prozkoumání souvislosti mezi věkem a počtem exekucí zjistíme, že s rostoucím věkem mírně klesá počet exekucí (situaci ilustruje graf č. 7 níže na příkladu okresu Liberec). Jsou i obce, kde je tomu naopak, nicméně situace je povětšinou daná určitými odlehými a málo početnými hodnotami.

²⁰ Zdroj: <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

²¹ <https://reporting.uzis.cz/cr/index.php?pg=statisticke-vystupy--demograficke-a-socioeconomicke-ukazatele--obyvatelstvo--vekova-struktura-obyvatelstva-v-krajich-a-okresech>

Graf č. 7. Souvislost mezi věkem osoby a počtem exekucí (okres Liberec)

Situace uvnitř Libereckého kraje – srovnání okresů, ORP a obcí

Podíl exekucí v jednotlivých okresech Libereckého kraje sahá od 6 % do 13 %, problém tedy není mezi okresy rovnoměrně rozdělen. Osoby žijící v okrese Česká Lípa mají cca dvakrát vyšší riziko exekuce (13 %), než v okrese Semily (6 %). Okresy Liberec a Jablonec mají shodně necelých 11 % osob v exekuci. V rámci ČR vykazují nejpostiženější okresy v ČR v Karlovarském a Ústeckém kraji podíl téměř 20 %.

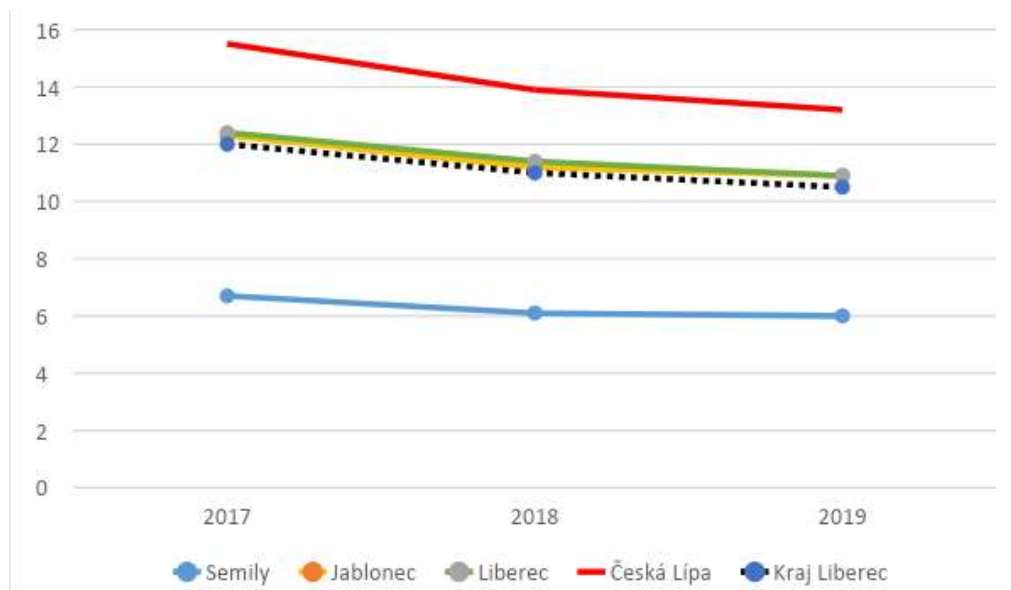
Z hlediska ORP je z pohledu zadlužení osob zde žijících nejproblematictější situace v ORP Česká Lípa (14%), Frýdlant (14%) a Tanvald (13%). Středně problematická je situace v ORP Nový Bor, Liberec a Jablonec (kolem 11%), zbývající ORP vykazují podíl osob v exekuci do 7%.

Také uvnitř samotných okresů existují mezi některými obcemi velké rozdíly. Např. z pohledu zadluženosti obyvatel v nejméně problematickém okrese Semily jsou obce s cca dvouprocentním podílem exekucí, ale také s 15 % podílem.

Z pohledu nejvyššího podílu osob v exekuci v jednotlivých obcích najdeme v okrese Jablonec nad Nisou obce s 15% podílem osob v exekuci, v okrese Liberec až 27% a v okrese Česká Lípa 33%.

Možná nejdůležitější pro vyhodnocení problémovosti situace je její zhodnocení v čase. Sice se na úrovni kraje i jednotlivých okresů podíl osob v exekuci od roku 2017 snižuje (viz graf č. 8 a tabulka č. 7 níže), některých obcích přesto dochází k výraznému nárůstu jak osob v exekuci, tak počtu exekucí. Dvojnásobný nárůst jak počtu osob v exekuci, tak samotného počtu exekucí není výjimkou²².

²² Takto relativně významné změny mohou být ovlivněny také stěhováním osob v exekuci nebo může jít o důsledek dílčího zpřesňování geolokace povinných v rejstříku exekucí.

Graf č. 8: Vývoj podílu osob v exekuci v letech 2017 až 2019 podle okresů (v %)²³

Rok	Okres Semily	Okres Jablonec nad Nisou	Okres Liberec	Okres Česká Lípa	Liberecký kraj
2017	6,7 %	12,3 %	12,4 %	15,5 %	12 %
2018	6,1 %	11,2 %	11,4 %	13,9 %	11 %
2019	6 %	10,9 %	10,9 %	13,2 %	10,5 %

Tab. č. 7: Vývoj podílu osob v exekuci v letech 2016 až 2019¹

Údaje o počtu osob v exekuci v jednotlivých ORP Libereckého kraje z roku 2020 jsou v tabulce č. 8. doplněny o orientační odhad celkového dluhu (resp. výšky jistiny bez příslušenství) fyzických osob. Oproti roku 2019 došlo k mírnému poklesu osob v exekuci. Tento pokles nebyl však nijak výrazný a co se rozložení podílu osob v exekuci na počtu obyvatel v jednotlivých ORP týká, nedošlo k výraznějším změnám.

²³ Zdroj: převzato a přepracováno z <http://mapaexekuci.cz/index.php/mapa-2/>

EXEKUCE K 12/2020 (Exekutorská komora)						
ORP	počet obyvatel 15+ (2019)	počet osob v exekuci (fyzické osoby)	počet osob v exekuci/ počet obyvatel 15+	počet exekucí (jedním z účastníků je fyzická osoba)	počet exekucí/ počet osob v exekuci	celkový dluh (fyzické osoby) na jistíně (orientační)
Česká Lípa	64 356	8 157	12,67%	49 293	6,04	2 916 472 089 Kč
Frýdlant	20 501	2 475	12,07%	14 783	5,97	783 416 172 Kč
Jablonec n. N.	46 902	4 986	10,63%	30 251	6,07	2 048 500 923 Kč
Jilemnice	18 718	878	4,69%	4 505	5,13	398 833 320 Kč
Liberec	121 148	12 319	10,17%	77 196	6,27	5 157 287 241 Kč
Nový Bor	22 292	2 237	10,03%	12 998	5,81	846 357 226 Kč
Semily	21 615	1 455	6,73%	7 985	5,49	511 086 039 Kč
Tanvald	17 350	2 028	11,69%	12 842	6,33	676 441 215 Kč
Turnov	28 236	1 386	4,91%	7 240	5,22	877 905 628 Kč
Železný Brod	10 236	662	6,47%	3 539	5,35	241 541 619 Kč
Liberecký kraj	371 354	36 583	9,01%	220 632	5,768	14 457 841 472 Kč

Tab. č. 8: Exekuce v Libereckém kraji v roce 2020

Poslední doplňující informací k tématu dluhů v Libereckém kraji je počet osob v osobním bankrotu v roce 2019 a podíl osobních bankrotů na počtu osob v exekuci podle ORP (uvedeno v tabulce č. 9). Nejvyšší podíl osobních bankrotů na počtu osob v exekuci byl v ORP Turnov, tj. ORP z pohledu dluhové problematiky s nejmenšími problémy. Průměrný podíl osobních bankrotů na počtu osob v exekuci byl v roce 2019 v Libereckém kraji necelých 17%.

INSOLVENCE 2019 (www.mapabankrotu.cz)		
ORP	počet osob v osobním bankrotu	podíl osobních bankrotů na počtu osob v exekuci – „osobní bankroty vs exekuce“
Česká Lípa	1 422	15,95%
Frýdlant	438	15,22%
Jablonec nad Nisou	764	14,71%
Jilemnice	179	18,42%
Liberec	2 021	16,02%
Nový Bor	409	16,35%
Semily	291	18,95%
Tanvald	303	13,20%
Turnov	327	20,84%
Železný Brod	122	16,99%
Liberecký kraj	6 276	16,67%

Tab. č. 9: Insolvence v Libereckém kraji v roce 2019

Zdroje

- Čada, K. (Ed.). 2015. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR*. Dostupné z: https://www.gac.cz/userfiles/File/nase_prace_vystupy/Analýza_socialne_vyloucenych_lokalit_GAC.pdf
- Čada, K., Hůle, D. 2019. *Analýza segregace v základních školách z pohledu sociálního vyloučení*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: [Analýza segregace v základních školách z pohledu sociálního vyloučení – 2019 – Agentura pro sociální začleňování \(socialni-zaclenovani.cz\)](#)
- Duffek, A., Lang, P., Kopecká, Z. 2020. *Rozsah sociálního vyloučení v Libereckém kraji*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: [Index sociálního vyloučení: Dokumenty – Agentura pro sociální začleňování \(socialni-zaclenovani.cz\)](#)
- Institut prevence a řešení předlužení. *Mapa bankrotů*. Dostupné z: <http://www.mapabankrotu.cz/>
- Institut prevence a řešení předlužení. *Mapa exekucí*. Dostupné z: [Mapa exekucí \(mapaexekuci.cz\)](#)
- Korbel, V., Kunc, M., Prokop, D. a Dvořák, T. 2020. *Souvislost sociálního znevýhodnění a vzdělávacích problémů*. PAQ Research. Dostupné z: [Souvislost sociálního znevýhodnění a vzdělávacích problémů \(paqresearch.cz\)](#)
- Lang, P., Matoušek, R. 2020. *Metodika pro posouzení míry a rozsahu sociálního vyloučení*. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: https://www.socialni-zaclenovani.cz/index_socialniho_vyloucení/
- Mareš, P. & Sirovátka, T. 2008. *Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluze) – koncepty, diskurz, agenda*. Sociologický časopis, 44(2), 271–294
- Prokop, D., Buchtík, M., Tabery, P., Dvořák, T. a Pilnáček, M. 2019. *Česká společnost po třiceti letech*. Český rozhlas. Dostupné z: [Unikátní výzkum: česká společnost se nedělí na dva tábory, ale do šesti tříd. Zjistěte, do které patříte vy | iROZHLAS - spolehlivé zprávy](#)
- Příjmy a životní podmínky domácností 2019 – Liberecký kraj*. 2020. Český statistický úřad. Dostupné z: [Příjmy a životní podmínky domácností 2019 – Liberecký kraj | ČSÚ v Liberci \(czso.cz\)](#)
- Růžička, M. & Toušek, L. 2014. Sociální exkluze: její prostorové formy a měnící se podoby. In J. Šubrt, et al., *Soudobá sociologie VI (Oblasti a specializace)* (s. 117–141). Praha: Karolinum
- Sirovátka, T., et al. 2013. *Indikátory strategie potlačování chudoby a sociálního vyloučení v České republice*. Brno: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí
- Sýkora, L., et al. 2015. *Metodika identifikace lokalit rezidenční segregace*. Dostupné z: https://migraceonline.cz/doc/metodika_identifikace_lokalit_segregace_dvoustrany.pdf
- Strategie sociálního začleňování 2021–2030*. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/strategie-socialniho-zaclenovani-2021-2030>
- Šimíková, I. 2012. *Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze*. Praha: VÚPSV, v.v.i. Dostupné z: http://praha.vupsv.cz/fulltext/vz_350.pdf
- Školská inkluzivní koncepce Libereckého kraje*. 2020. Dostupné z: [Školská inkluzivní koncepce Libereckého kraje \(edulk.cz\)](#)
- Česká školní inspekce. 2017. *Výběrové zjišťování výsledků žáků na úrovni 5. a 9. ročníků základních škol ve školním roce 2016/2017 – závěrečná zpráva*. Dostupné z: [Vyberove-zjistovani-vysledku-zaku-na-urovni-5-a-9-rocniku-ZS-zaverecna-zprava.pdf \(csicr.cz\)](#)
- Česká školní inspekce. 2020. *Kvalita a efektivita vzdělávání a vzdělávací soustavy ve školním roce 2019/2020 - Výroční zpráva České školní inspekce*. Dostupné z: [Vyrocni-zprava-Ceske-skolni-inspekce-2019-2020_zm.pdf \(csicr.cz\)](#)
- Tematický výzkum: Analýza příčin vysoké nezaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit a jejich nízké odborné kvalifikace (Ústí nad Labem, Chomutov, Dubí)*. 2018. Agentura pro sociální začleňování. Dostupné z: [Tematický-výzkum-Příčiny-vysoké-nezaměstnanosti-obyvatel-SVL-Ústí-nad-Labem-Chomutov-Dubí-2018.pdf \(socialni-zaclenovani.cz\)](#)
- Toušek, L., et al. 2018. *Labyrintem zločinu a chudoby: kriminalita a viktimizace v sociálně vyloučených lokalitách*. Brno: Doplněk